

Poštnina plačana v gotovini.

ŽAR

9-10 — 1932 — III

DIJAŠKI
LEPOSLOVNI
LIST

List izdaja prof. Gnjezda Franc, za srednješolsko organizacijo »Žar« na drž. klasični gimnaziji.

Odgovorni urednik prof. Gnjezda Franc. — Uredniški konzorcij: upravni urednik, Starè Egon; uredniki: Dolinar F., Kastelic J., Truhlař K., Žabkar J.

Tiskarna »Slovenija«, (predst. A. Kolman), Ljubljana, Wolfova ulica šte. 1.

Vsebina

Benjamin / Pesmi (Pismo, Trudnost, Pogreb, Pesem).

Vinko Vipotnik / Vino.

Volkun Belopoljski / Umiranje duše.

Volkun Belopoljski / Blodnje.

L. / Brinje.

F. M. / Trije ljudje v snegu. (Konec.)

Vinko Vipotnik: / Mrtve oči.

Slavka / Tik pred zadnjim kataraktom.

Književna poročila: France Vodnik / Borivec z Bogom (J. B. Žabkar).

Gledališki kotiček (Lenček Lado, Kastelic).

DRUŠTVENA POROČILA.

Z ozirom na lepo vreme in bližajoči se konec leta smo sklenili, da ne bomo letos več prirejali debatnih sestankov. Priredili pa bomo, kakor lansko leto nekaj krajših in nekaj daljših ekskurzij. Upamo, da se bo na teh ekskurzijah članstvo številno odzvalo.

Kdaj bo prva ekskurzija, kam itd. vam bomo še javili posebej.

ČLANARINO PLAČAJTE ČIMPREJ!

ŽAR

DIJAŠKI LEPOSLOVNI LIST NA DRŽAVNI KLASIČNI
GIMNAZIJI V LJUBLJANI

LETO III.

1. JUNIJA 1932.

ŠTEV. 9.-10.

Benjamin / Pesmi.

Pismo.

Moj fant,
v mojem srcu ni več prostora zate.
Preveč so pelina natrli vanj,
premalo ljubezni, premalo sanj
mi dali na pot.

Moj fant,
ko bodo drugi z blodno roko
blodili v bogastvu mojih razkošnih las,
bom skrila v očeh tvoje ljubezni kras
pod trudne dlani.

Moj fant,
ko bodo ljudje drgetaje objemali
to mučeniško, uvelo telo,
bo tiho jokalo kot v burji drevo
moje srce nad teboj.

Trudnost.

Nekje se smejo otroci.
Nekje poje nekdo na piščal iz vrbove veje majive.

Nekje vriska kosci in reže rosno travo v širokih redih.
Nekje se je blede dekle nad rože v oknu sklonilo
in zajokalo nad suhim rožmarinom.

Davno je že, kar sem odšel med tuje ljudi.

Pogreb.

Moje suho telo
bodo ponесли v grob
štirje možje.

Na cerkev, na zvonik
bodo sedale
sive postolke.

Name bodo črni ljudje
nasuli prsti in rož
na oči, na srce.

Med rože venoče bo sedel na grob
pisan metulj
za pozdrav, za slovo.

Pogrebceem pri vinu se bo
zasmililo moje dekle —
po vrsti bodo plesali z njo
v moj spomin.

Pesem.

Po ulicah pesem.
Veseli ljudje
gredo mimo hiš.

Za rdečimi strehami
zlato gore
sijaji jutranjih ur.

Visoki zvoniki
strmeče zro
v žarenje višin

dolga stoletja.
Ljudje pa gredo,
pesem jih spremlja iz lin.

Vinko Vipotnik / Vino.

Tadej se je zdramil. Roka mu je prosto nihala čez mizni rob. Odprl je trudoma oči; ni se še zavedel. Zagledal je pod seboj nekaj ostankov ugaslih, pomandranih cigaret. Mimo je priplesalo dvoje parov nog in se drsaje oddaljevalo.

Tadej je mehanično dvignil polzaprte oči za plesočima. Glavo je pri tem nekoliko dvignil, toda čez trenotek mu je zopet klonila nazaj, da so se mehki, temni lasje osuli po mizi in se močili v razlitem vinu. Mimogrede je zagledal prevrnjen stol. Bil je pregrnjen z umazano suktnjo, ki je padla z obešalnika. Zvenket kozarcev se je drobil med hrupom gnetočih se gostov, ostro in rezko, zadušeni klici so se davili v zgoščenem ozračju, kakor bi potapljajoči se grgrali v mračni vodi. Tadeja je udarilo v sence mlačno valovanje zraka, opojenega od jedkih duhov, zato je kmalu zatisnil oči, ne da bi se kaj premaknil z mesta.

Mehki, modrikasti oblački so se kačasto vili iznad miz in se ustavljali ob luči pod stropom, tvoreč čudne, spreminjajoče se kolo-barje, ozke prozorne vence, v katere bi pijano oko vplelo poljubne možne in nemožne podobe.

Šipe v oknih so se svetile od sopare in majhne vodne kapljice so zdaj pa zdaj zdrknile čez nje in se ustavljale ob vlažnem prečnem lesu.

Ljudje so vstajali in hodili zopet sedat, se zibali po razmočenih tleh, od snega, ki se je talil na čevljih prihajajočih. Rdeči od žehčenja, od kamenitega vzdušja nabrekli obrazi so se nagibali nad polodpitimi kozarci. Včasih je kdo z omahujočo roko prižgal cigareto, vrteč jo med orumenelimi prsti, da so neprestano stali v plasteh oblaki dima.

Če so pričeli s topim žarenjem v zakrvavljenih očeh stoje kako pesem, gugajoč se naprej in nazaj, ali če so se plesoča telesa zarežala v nepremično stoječe sklade dima, so se ti upognili in se uravnali šele, ko so plesavci in pevci posedli zopet k mizam in pili.

Debel možak s sivkastimi lasmi, z obnošenim jopičem in z zalitimi malimi očmi, je, trudeč se z lastnim telesom, da ga spravi pokoncu, vstajal, odpiral usta, se spakoval, kot da bi hotel govoriti. Ko se je z naprej molečim, zaokroženim trebuhom oprl na mizo, premetaval nekaj časa jezik po ustih in kretal z rokami okoli sebe, ne da bi kaj spravil iz sebe, so ga tovariši s krohottom potisnili na sedež in mu nalili vina.

Tedaj je odprl nekdo vrata, priplesal s polno steklenico do mize in jo postavil med prevrnjene kozarce. Z vikom so ga sprejeli. Oklenile so se ga od potu mastno sveteče se roke, kot da ga hočejo objemati. Otresel se jih je, da so kot v mrtvilu omahnile.

Skozi odprta vrata je plal pod noge mrzel zrak in redčil soparo.

Tisti, ki je prinesel vino, je vzel v roke gitaro z belimi, rde-

čimi in sinjimi trakovi. Razkoračil se je sredi sobe in začel, prestopajoč se z ene noge na drugo, divjo, veselo pesem. Spremljali so ga s hreščečim glasom, toda kmalu so vsi onemogli. Obrazi so plavalni kot brezizrazne, bedaste maske po prelivajočim se dimu. Včasih so se približali drug drugemu; vzplapolal je razuzdan plamen v razgretih licih, zasvetlikala mlečna polt razgaljenih žensk, nesramen krik je pretrgal pesem, ki je postajala otožna, mehka in jih s svojo nežnostjo bičala v zaspana lica.

Nekateri so že odhajali, zibaje se skozi vegasta vrata. Kdaj pa kdaj se je kdo vinjen naslonil na podboje, pa kmalu so ga zrinili naprej. Drugi so cepali po klopeh in pričeli smrčati.

Godec pa je pel z nezmanjšano silo, vrgel včasih sanjavo glavo nazaj; v trudnem obrazu je sijala zdaj prikrita boleost in muka, zdaj drzno, nezadrževano roganje vsem, ki so odhajali in onim, ki so se rušili za mizami v spanec.

Polagoma so vsi odšli razen onih, ki so se zleknili po klopeh.

Godec je sedel na mizo med kozarce in steklenice, se zagledal zvesto v brneče strune, kot da more edino njim zaupati. Tiho se je lila pesem, kakor bi hotela dramiti vsa zavržena in pozabljena življenja.

Skozi vrata je stopila Tanja, obstala in poslušala.

Mlade prsi so se ji v globokem vzdihu dvignile.

Naslonila se je na vrata in si zakrila oči, da bi lažje hodila po samotnih stopinjah slehernega glasu in sleherne besede.

Vsi so že odšli, ure so tekle k novemu dnevu.

V njenih očeh ni bilo spanca, v udih ne truda. Ni smelo biti. Na njenih rožnih ustnicah so bili odsevi tujih poljubov, okoli belega vratu bi skoro slutil roke, ki so ga kdaj ovijale. Lepoto duše so ji jemali, ob lepoti telesa so se naslajali. Za vsak neprostovoljni poljub je sahnila srcu kaplja. Za vsak lažniv, pohoten pogled je trpela in plahnela kakor studenec v suši. Vsak ji je ukradel kako lepo misel, trgala si je dušo in jo razdajala. Tako se usiplje cvetje raz pomladno drevje.

Komaj se je upala stopiti po prstih k mizi, kjer je spal Tadej, da ne bi zmotila toplega vira pesmi, ki jo je pel godec sebi in vsakomur, kdorkoli je hotel piti od nje.

Boječe ga je pobožala po laseh. Tadeja je ljubila. Ljubila ga je s tisto malo ljubeznijo, ki ji je še čista ostala.

Vedela je, da odhaja, da se vrne Bog ve kdaj ali pa nikdar, pa če se vrne, mu vzame svet vse, kar hrani dobrega.

Nagnila se je nadenj: »Tadej, zbudi se!«

Vino v steklenicah se je utrinjalo, bela pesem se je drobila od trudnih godčevih prstov:

Rožmarin ovene,
ž njim spomin bo vzet,
tudi ti boš nosil
v srcu veli cvet.

Tedaj je dvignil glavo in se zazrl v smehljajoče se Tanjine ustnice. Sled o popitem vinu je bdela v krmežljavih očeh. Prsti v spanju stisnjene pesti so se razprli, in prijel jo je za nežno, majhno roko. —

»Pusti me Tanja, kaj me budiš? Jutri odidem. Prizanesi sebi in ... pozabi name!«

Lica mu je razpalil čudovit ogenj. Ustnice so mu drhtele, malo od razburjenja, malo od slabega spanja.

Vstal je in ji položil roko na ramo:

»Takole je vedno z nami, ki smo le zato, da prihajamo in zopet odhajamo. Skoro bi ne smeli imeti lepe misli v srcu. Pa če jo imamo, je obrobljena z žalostjo in tugo.«

»Tadej ...« je iztisnila Tanja in ni vedela, kaj bi še povedala, stopila je k oknu, ga odprla in se naslonila nanj. Svetla noč.

Tih pokoj se je stekel od vsepovsod, hiše so dremale. Iz mlina ob vodi je padala rdečkasta svetloba na zamrzli slap. Gozdovi so progasto rezali tiho poljano in nebo, nanje oprto, je barval medel, bled sij z jutranje strani.

Ob oknu se je Tadej docela zdramil. Postal je svež in čvrst. Tanjine kodre je privzdigoval mrzel zrak.

Godec je vstajal od mize in poslednji odhajal tiho pevaje skozi vrata. Njegova pesem je zbudila noč tam zunaj. Tanja in Tadej sta komaj opazila, da je odšel. Zrla sta v mrtvobelo krajino, ki je v lesketanju snega utripala pred njima.

»Kmalu se vrni,« je pričela Tanja z vdanim glasom. »Ob tebi je pristalo moje življenje, ki je tako brez vsakega vonjivega cveta.«

»Ni laži v tvoji duši, vse mi priča o tvoji ljubezni. Pa vendar bom šel. Kdo ve, prileti li še kdaj čebela na cvet, ki je zapuščen in sam.«

Drhte je pristopila Tanja in mu položila roko okoli vratu. Ko je začutil ob sebi polno, gibčno telo, napete, visoke grudi, ugledal njen trpečji, žalostni obraz, ki je samo svaril in prosil, se je sklonil in vsesal žejne ustnice v njen beli vrat.

Živo vino življenja ga je omamilo. Tiho nalita kupa je prekipela.

Daleč nekod je iz jutra tožila pesem. Na samotni stezi je prepeval zapozneli godec.

Dve let' in pol sva se midva ljubila,
dve let' in pol sva midva skupaj b'la,
al' božja roka naju je ločila,
sam Bog ve, kdaj se bova vid'la spet.

Med pesmijo je dvignil Tadej z mize kozarec in hlastno pil, da se mu je v kotih ustnic v motni luči zasvetlikalo rdeče vino, se cedilo po bradi in v presledkih kapljalo na belo javorjevo mizo.

Ko je odhajal, se je na pragu ozrl v slovo. Tanja je stala pri oknu. V očeh ji je blestelo kakor slap ob mlinu, ki čaka, da ga razklene pomlad.

Volkun Belopoljski / Umiranje duše.

Vrbe ob zeleni reki veje so sklonile
nad šumeče valčke. Z njimi se igrajo
listi in drhtijo v zlat večer. Ne poznajo
strug in korenine ne boje se vztrajne sile...

Pot me je na breg grozečega morja privedla,
čvrsto sem noge postavil v bele skale.
Kadar bodo ljube me roke iskale,
o, ne vem, če me ne bo že plima zmedla.

Tihe zarje sred pomladi bodo m o j a k r s t a,
z a d n j a p e s e m vetra tih šepet v vrhovih
borov na dobravi, bele sence na grobovih
m o j s p o m i n in težkih razočaranj nema vrsta.

Volkun Belopoljski / Blodnje.

V mojem vrtu rože bele cvete sklanjajo
in zvonjava je razlita nad domovi.
V zarjo zro oči, ki tone nad bregovi,
ah, in misli o mladenki dragi sanjajo.

Včasi iz oči se solze mi utrnejo,
vse bleščeče preko lic na tla polzijo.
Moji tihi vzori v dalje se gubijo,
ž njimi moje misli nikdar se ne vrnejo.

Moje noge težko pot že dolgo hodijo,
o, prav kmalu zadnji bom korak napravil.
Naj omahnem, preje se ne bom ustavil,
dokler misli v mučno negotovost blodijo.

L. / Brinje.

Okusil sem trpkost brinjeve jagode, ki je simbol kraševske zemlje, simbol ljudi in njihovega življenja, ki je stisnjeno v ozke doline in ograde. Vsa bolest in trpljenje kraške zemlje je stisnjena v črni jagodi, ki je plod brinja, ki iz te zemlje raste, se bori z burjo in sušo, raste in hrani ljudi.

Burja, ograde pa brinje, to je Kras, to so Kraševci.

Kot burja so naši ljudje: malo trmasti, veseli, močni. In kot ograde so. Težko jim pogledaš v srce, skoraj nedostopni so. Pa kot brinje so, bodeči, z obrazov se jim pa odraža trpljenje, trpkost; le če jim natančno gledaš v oči, zapaziš, da naši ljudje prav tako verujejo v bodočnost kot v Boga, ki jim je dal burjo, ograde in brinje.

Kamor prideš, pozimi zameti, poléti povsod brez konca suha trava, žareče skale. Same skale in ograde, ki jim daje znoj blagoslov in skromnost rast, pa brinje in spet brinje, ograde in žareče, sive skale.

Pri nas bi bilo dolgčas, ko bi ne bilo burje. Noči so pri nas čudovite. Burja se lovi po kotanjah in globelih, nebo žari čudovito, dekleta pa imajo nagelje, ki razkošno vise z oken. Vrisk se pridruži burji in obišče vso zemljo in drug vrisk mu odgovarja, pa se združita in si pripovedujeta lepe bajke, ki jih je naša zemlja polna. In dekleta slone na oknih in prisluškujejo burji in vriskom, in v njih ni sentimentalnosti. Pomislite: velike, žareče oči, krepka postava in ožgan obraz pa sentimentalnost!

Če bi ne bilo ograd? Kaj bi delali spomladi? Zdaj zbiramo kamen okrog ograd in jih ograjamo, tako lepo je gledati spomladi s krmežljavimi očmi v kraško solnce. Počasi gradimo ograje in se menimo same lepe stvari. Joj, koliko si imamo povedati!

In kaj bi, če ne bi imeli brinja? S čim bi kurili, kadar sušimo klobase, s čim bi zdravili bolne, če ne bi bilo brinja, ki dá tak lep duh, kdo bi živino varoval urokov, in kaj bi dajali v butare na cvetno nedeljo zraven bršljana namesto brinja?

Tako lepo je na Krasu. Vse je lepo: skale, burja, brinjevec in ograde, brinjeve jagode, zelene in črne, lepe so postolke in čuki, kosi in brinovke. Pa fantje in dekleta! Možje so grče, žene pa mamice, sključene, razoranih lic, kmalu se postarajo in se umaknejo v zapeček, kjer ni ne burje ne ograd, kvečjemu brinjevec in duh po brinju pa prelepi spomini na mladost v tej čudoviti zemlji.

Pozdravljen Kras! Daleč od tebe živim, pa si gorko nazaj k tebi želim, ker mi je dolgčas po brinju, burji in skalah, dolgčas po ljudeh, ki ondod žive.

F. U. / Trije ljudje v snegu.

(Konec.)

V nekem smislu in v nekih mejah pomembne, pa malo plašne še najprej. Nekaj vleče druge k drugim. — Zanimive ženske! Prav nič ne veš dolgo časa za posamezno izmed njih, ali je tisti posebni smeh znamenje njene drznosti ali morda obotavljajoče se plašnosti pred moškimi. Moram pa reči, da je med nekoliko boječimi, apartnimi, pa v nekem smislu kolikor toliko pomembnimi moškimi in med ženskami te vrste neka privlačnost. Te ženske imajo smisel za literaturo, za glasbo in za vsako umetnost, — pa se ne bavijo ž njo kakor toliko njihovih prijateljic. — Lej no, sem je pogledala! — Sem te že spoznal, punčka! Že dolgo časa te opazujem. Vešča si, vešča si! —

Naj še ona sliši, o čem se meniva.

»Iz tega obročka popelješ pas spet poprek na levega spredaj, nato na desno, potlej pa nazaj, k zadnjemu obročku, — tukaj ga pa spneš z zaponko.«

»A, tako je ta reč!«

»Tako, ja!«

Kar brez vsega ga ne moreš spustiti na zimsko turo. Več reči mora še zvedeti, nekaj se ga bo menda že prijelo. Ja, kajpa, marsičesa ne ve. Takole pa takole se vedi v ledu, tako v snegu razne vrste, tako v poledenelih skalah! Tako rabi cepin zdaj, tako zdaj! Na ta način je treba ravnati s klini! Vse mu je treba natančno pojasniti. Dovolj mora vedeti. — Zdaj sem mu vse točno razložil kakor mislim. Mrežarja mora pa sam poučiti.

»Kdaj pa gresta?«

»Ob dveh popoldne.«

»Škoda, da ne morem zraven! Ampak zdaj sem že štirinajst dni čisto suh.«

»Jaz imam tudi samo pet kovačev vsega skupaj,« pravi.

Nekaj časa sva tiho. S skrbjo me ogleduje. Vem, da tuhta, kaj bi se dalo narediti.

Že mu šine nekaj novega v glavo.

To mu prej sploh še na misel ni nikoli prišlo. Sam je iznenaden, ga kar vidim.

»Ti, veš kaj, Peter! Kar z nami pojdi! Jaz ti plačam vožnjo, Mrežar bo tudi dal nekaj zraven, hrane bomo imeli pa vsi trije dosti!«

Strela z jasnega neba, čeprav sem malo s tem že sam špekuliral. — Vsi bodoči dnevi dobe živo barvo.

»Sijajno! — Mejduh, to je pa kolosalno!« zavpijem.

»Kar pripravi se doma, ob tričetrt na dve pa pridi na kolo-dvor! Pa vrv prinesi s seboj, najina je bolj slaba!«

»Prav. Torej, ob tričetrt na dve. — Na svidenje!«

»Zdravo, Peter!«

Še to uro sem pri predavanju, potem pa izginem.

Brž, brz ven! Koliko potov še imam!

Treba bo iti k bratu po vrv, cepin, nahrbtnik, dereze, kline. Jugovzhodna stena Roga mora iti.

Pozimi se je ni še nihče lotil. — Zakaj je ne bi poskusili?

Ohoho, živio, kar ves teden me ne bo videlo mesto! Bravo! Ujuhuhu! Šli bomo, šli bomo!

Vreme je sijajno. Marčno solnce sveti že precej gorko. Nebo jasno, prozorno; kakor kakšen steklen poveznik se ti zdi. Od kopnečih snežnih krp na polju se razširja po zraku dobrodejen hlad, prijeten kakor moker obladek na boleči, pregreti glavi. Luže se bliskajo po blatnih cestah.

Neka bujnost mi šumi v prsih in po glavi. Dvem, trem znanecem, ki jih srečam, moram povedati, kam pojdem. Malo se streznim in uletim na ta način.

Zdaj je treba hitro vse pripraviti. Koliko je še potov! Z električno železnico domov, da pripravim perilo in se oblečem. Hitro, hitro po stopnicah dol, nazaj na tramvaj! Poldne je že ura! Ali bom še dobil brata doma? Danes tako počasi vozi ta tramvaj! Same postaje, — pa kako dolgo čaka! — Ljudje, ki vstopajo in se vsedajo zraven mene ter meni nasproti na klop, me prelete z malo daljšim pogledom. V hribe gre, pa je tako oblečen, da bi ga človek skoro imel za kriminalen tip. Tako na hitro sklenejo. Ampak to mi je všeč! Včasih se rad napraviš malo bolj divjega in fanatičnega, kot si. Razdrapana in obnošena obleka naredi, da se zdiš drugim alpinsko izkušen, to pri meni še zmerom preveč zaleže. Precj otročje naivnega postavljanja je na tem.

Pot do trezne zrelosti in neomahljive svojskosti je, kakor vsi pravijo, dolga in strma. Bolj ko se seznaniš s snegom in skalo, več ko prestaneš in daljšo skušnjo ko imaš za seboj, manj se meniš za tujo hvalo, manj ti je za tujo pozornost. Vedno večja mirna resnoba in samostojnost bosta človeka počasi preosnovali vsega, zdel se ti bo docela drugačen; porezali bosta na vseh vejah poganjke, ki so odveč. Tako zori vsaka osebnost. V nekaj mesecih lahko napravimo tu ogromno delo. Otročje, pisane priveske, ki se nas še držijo, bomo počasi potrgali s sebe, drugega za drugim, če smo kaj vredni. Tega se zavedajmo! Dobro voljo moramo imeti, pa sproti paziti, kje nam hočejo pognati prebujne perotnice, da jih lahko takoj pristrižemo. Kar kmalu se bomo potlej naredili, upajmo! Resen namen, podprt s krepko voljo, da hočemo čvrsto zoreti, mora imeti uspeh. Le dajmo, začnimo vsak na svoji njivi!

Tale tramvaj vozi kakor polž, pa še ziblje se kakor kakšen predpotopen splav. Vendar sem prišel na mesto, čas je že bil, ja!

Pri bratu dobim vse, kar rabim za turo. Brž kosit! Jem hlastno, ni več veliko časa do vlaka.

Aha, tukaj me že čaka Janko v hribovski opremi! Pa še dva znanca sta v navadni obleki. Prišla sta se od Janka poslovit. Kakšen

človek je pa tistile tam, ki se mi smeja naproti? Majhen je bolj, tršat, rjav. Obraz in postavo ima za turista kar dobro. Tudi oblečen je v redu. Ali gre mar ta tudi z nami?

»Živio Peter, na zdravje Peter! — Smo že mislili, da te ne bo!« Vsi se smejejo. Dobro volje smo. Mi zato, ker gremo v hribe, onadva pa, ker smo mi veseli.

»Pozdravljeni!« Tako, lepo po vrsti moram seči vsem v roke, tršatemu tudi. »Mrežar«, pravi Janko. Ta se mi pa prijazno smeje.

Kaj to je Mrežar? Jaz sem pa mislil čisto drugega Mrežarja! — Še boljše! Oni je nekam stisnjen v plečih. Grbast skoro. V snegu in skali so taki bolj nerodni, to je jasno. Drug drugega bi bili manj veseli, če bi imeli s seboj človeka s kakšno organsko hibo. Most med potrjenimi in nepotrjenimi je res precej dolg, kdo bi si bil mislil!

Zdaj pa brž listke kupovat!

Te-rrek, tr-rrek, hrr-rust, hrr-ust. Cepini, gorski čevlji. Pogumni zvoki! — Dereze žvenkečejo na nahrbtnikih.

S perona zavijmo preko tračnic kar tjale k našemu vlaku!

Kar lepo gor po stopnicah, le naprej, le noter! Tako!

Mejduh, pa je precéj zasedeno!

Aha, tamle v kotu sta še dve klopi prazni.

»Kar dol nahrbtnike!«

Razkladamo in devamo na police.

Kakor po navadi še nekaj časa stoje mencamo in se obotavljamo.

»Pa sedimo, no!« pravim. »Ja, dajmo, saj res, kdo bo stal!«

»Zdajle pa vsak eno cigareto! Se bo prilegla!«

Potniki se bašejo skozi vrata. Zdaj eden, zdaj dva, zdaj več skupaj. Starejši gospod in gospa, očitno njegova žena, se nekaj ozirata okrog po vozu. Pa menda le bolj iz vljudnosti, ker nam nočeta takoj odščipniti prostora. Morata se še malo obotavljati, kot bi se hotela s tem opravičiti, ker nas nadlegujeta.

Končno se vsedeta k nam.

Tega gospoda moram pa odnekod poznati! Prav gotovo, da sem ga bil že videl! To mora biti kakšen podeželski trgovec! Obraz ima podjetnejši in razumnejši kot krčmar. Tudi debel ni tako kot ponavadi krčmar ali mesar. Videti je, da je prav zaupljiv in pri-ljuden. Z zanimanjem nas gleda. Malo na smeh se drži, — nam prijazen, dober smeh, radovednost se zrcali v njem. Nekaj spoštovanja ima gotovo pred našo kramo in pred nami, — saj ga ima skoro vsak lajik. Kar vidi se mu, da bo zdaj-zdaj napletel pogovor, Gospa je bolj molčeča, brezpomembna žena podeželskega trgovca, starejša gospa, ki je v delu in skrbeh pomalem otopela in postala nekak računski stroj, kako se bo ta denar obrnil, kako oni, kje je treba kaj popraviti. — Ko pride domov, bo treba pomiti posodo, zašiti to in ono. Pozneje skuhati večerjo. Dan za dnem enako. Danes sta bila z možem v mestu, — zanjo nič posebno važen do-godek.

»Kam pa greste, ki imate toliko s seboj?« vpraša gospod, ko ga enkrat stalneje pogledam iz oči v oči.

»Semle gor!« pravim in pokažem z roko proti goram.

»Pa nimate nič smuči s seboj?«

»Ja, ko se ne gremo smučat, ampak po drugih opravkih.«

»Pa se nič ne bojite plazov?«

»Saj jih ni toliko. Pa tudi izogniti se jim dá marsikje.«

Gospod je kar zadovoljen. Vem, da si misli: »To so pa trije pravi ptiči skupaj.« Kljub temu zmaje z glavo.

»Paziti morate, da ne bo kateri gori ostal!«

»A, ste lahko brez skrbi!«

Dober človek najbrž. Zdrav, rdeč obraz ima. Kakšnih petinštirideset let je menda star, mogoče, da celo petdeset. pa je videti tako rdeč in zdrav in svež kakor kakšno kasno jabolko, ki je še spomladi lepo ohranjeno.

Dalj časa ga gledam. Vsi nalahno kimamo z glavami, — tračnice pretresajo vlak. Nekaj časa smo tiho kakor bi bili zamišljeni v enakomerno drdranje koles. Za zamegljenimi, rosnimi šipami veselo sije velika, bela svetloba. Sneg, solnce, nebo. Lep dan. Pravim, da mi ni tisti beli oblačni jez na jugu, še megličast in rahel za zdaj, nič posebno všeč. Gospod kima z glavo.

»Ne bo sile, nič se ne boji!« mi oporeka Janko.

»A, — ste — lahko — brez — skrbi, — ta — jez — ni nič — hudega.«

To reče Mrežar. Od sile počasi govori in varno.

»Vidva se pa ne bosta vikala!« zavpije Janko.

»Dobro, dobro!« »Saj res!«

»Torej, jaz sem Peter!« — »Jaz pa Lado!«

»Živio, Lado!« — Živio, Peter!«

Roki si stisneva in se drug drugemu smejeva.

Dober dečko, ta Lado!

Gospod se nekaj meni z ženo.

Kakšen človek je to prav za prav? Z ženo je veliko bolj resen, kar trd. Nič ne vem, kaj naj si mislim o njem. Marsikdaj takemu človeku, ki je na prvi pogled docela preprost in razumljiv, tako, da ga precéj oceniš, ali je dober ali slab, nikakor ne moreš priti do jedra. Zmerom odkrivaš na njem kaj novega, potezo za potezo. Potegnesh črto in napraviš rezultat: tak je — in konec besedi! Pa se urežeš. Prihodnjič zapaziš na njem kakšno malenkost in — prejšnji rezultat moraš prečrtati z rdečo tinto: nápak! Brez konca in kraja gre to naprej. Nekateri ljudje imajo hudiča v sebi. Nek klopčič, neko jedro, neko spolzko bistvo, po katerem zastonj stegaš roko, zmerom se ti izmuzne. — Bogve kakšen je tale gospod, kadar je med drugimi, preprostimi ljudmi? V njegovem glasu in načinu, kako se razgovarja z ženo, je neka niansa trdosti, prikrita, pa ne dovolj. Kaj, če ni krut in umazan do nižjih, podrejenih ljudi? Ali je, ali ni? — Lahko bi bil. — Do svojih odjemalcev je gotovo prijazen. Trгоvec se mora navaditi na prijazen obraz. Na vse strani

se mora klanjati. Komur dobro gre trgovina, ohranja celo v klanjanju veliko dostojanstvo in avtoriteto, tako, da se morajo tisti, katerim se prikloni, čutiti počaščene. Na deželi pa zraste marsikak majhen trinog, pri katerem je zadolžene pol fare. Nad dolžniki koraka kakor strah božji, drugače pa koj stisne rep med noge, kakor hitro se mu zdi, da je tisti, s katerim govori, njemu enak ali celo boljši kot on. Ljudje te vrste so v bistvu prav za prav strahopetci. Njihovo tiransko nastopanje, njihova oblastnost napram dolžnikom je prav za prav samo maščevanje za vse tiste grenke, ki so jih bili sami morali toliko časa molče požirati, maščevanje za ves strah in klečeplazenje, ki so ga morali prestati. Ljudi te vrste označuje nekaj svetohlinskega; prav jasno to spoznaš, če večkrat ž njimi občuješ. Pogosto dobiš med njimi tudi največje skopuhe. To dvojce se rado družijo.

Ne vem, bolj ko to premlevam in bolj, ko gledam, bolj se mi zdi tudi tale deželan tak. Njegov sladki, prijazni smeh in vljudna vprašanja izgube v mojih očeh precéj na pristnosti. Pa se res tako vljudno in vdano smeje, — gotovo ima precéj spoštovanja pred nami. Za pomembnejše in vdanejšé nas ima kot je sam.

Ko izstopi, nam seže vsem v roke. Dobro, no! Kakor veš! — Zdaj se bomo pa tudi mi morali pripraviti za izstop. Zadnja postaja se že bliža. Velike zaloge lesa hite mimo oken. Hiše, dimniki, polja, gozdovi, ceste, vse se premika. Ne bo dolgo, ko se bomo ustavili. Kar nahrbtnike s polic, pa cepine v roke! Aha, glej, glej! Sem se pa gnetejo dekleta, ki v mestu študirajo! O, živijo, punčke! »Gospodične, le brž k vratom, če ne, vas ne bomo pustili iz vlaka!« pravi Janko. Nič nočejo slišati. Ena se nekaj muza s povešenimi očmi; kar naravnost predse gleda. Nobena nič ne odgovori, samo med seboj se menijo. Prav tulé pred menoj stoji ena, belo kapico ima na glavi. Lej no, lej, kako ji tukajle nad ušesom pripravno lasje mole izpod kاپice! Pihni ji no malo gor! Fffft! — Nič se ne zmeni. Še enkrat! Kako je resna! »Zakaj se pa tako grdo držite, gospodična?« — Nič odgovora. »Ti, tale gospodična bo pa nekoč še miss Kamničan!« mi pravi Janko. — Hahaha! — »Tale je pa že zdaj!« reče Mrežar in pokaže neko drugo, čedno punčko. Zdaj pa še jaz mignem z glavo. »Tistale je pa že bila!« »Katera?« »Tista tamle v kotu!« Toliko že sedi daleč, da me ne more slišati. Stara, debela mama s košaro.

Vlak zavozí na postajo in se ustavi. Vrata se odpirajo, ljudje vro iz vagonov. Doli gremo, drug za drugim. Stari, dobro znani skok s stopnic na tla! Malo trd si še v križu od vožnje. Janko na dolgo in na široko izprašuje postajnega načelnika, če bo vozil na praznik zvečer izletniški vlak. Ja, nič se še ne ve pozitivnega, méni postajni načelnik. Učena glava, zato pravi: nič pozitivnega. — Zdaj pa pot pod noge, fantje, zdaj gre pa zares! Nebo je spet čisto jasno, lepo se obeta, hvala Bogu! Malo vetra je, sever bo to, o seveda, sever, — od hribov sem!

Gremo, gremo, cepine nosimo vodoravno ob sebi. Dolg korak,

ta nekaj izda! Aa, fantje, to je pa drugačen zrak kot pa prav doli v ravnem! — Kar dobro stopimo, če se vzamemo. Malo hladno je še zdaj, pa se bomo že ogreli s hojo. Lej no hribe! Nekaj megla imajo krog vrhov, snega pa ni dosti videti.

Čez pol ure se ustavimo. Moramo odložiti jopiče, kar dobro smo se segreli. Lado ima smuči, — edini od nas. Napne jih na čevlje. Težko, da bi kaj prida vozil. Tod je še premalo snega. Po travi, po travi, ja, — pa po blatu. Z Jankom kreneva na levo z gazi kar poprek po senožeti in prideva na stezo ob dolgem zidu.

»Ti, tale Lado še ni prenapačen fant!« pravim.

»Gobec je, ti bom pa jaz povedal; drugega ga ni kot prav veliko gofljo ima,« reče Janko. To mi jo je zabrusil v obraz! »Treba mu je bilo danes vlačiti smuči s seboj! Pa sem mu še zjutraj pravil, nikar jih ne vzemi s seboj! On pa, da ja, pa da ja, pa da bodo prav prišle. Osel je. Zmeraj če imeti kaj posebnega. Treba mu je bilo jemati smuči s seboj! A ne bi lahko vsi trije šli peš v Globel?«

»To še ni nič takega, če malo preveč pove. Bolje bi že bilo, če bi šli vsi skupaj. — Ampak, drugače ni videti napačen fant,« pravim.

Nerad vidim, da se v takile hribovski družbi, ki se je namenila nekaj težkega izvesti, ne razumemo med seboj in drug drugemu vse mogoče očitamo. To je tako neugodno in nezložno. Slabo razpoloženje je že tu. Najboljše je, da imamo drug drugega za krepkega fanta, da se čutimo čvrste in nekaj vredne vsi skupaj. Že iz tega vzroka kaj rad vsakemu odpustim take površne napake, če je le po srcu dober.

Ták je le jezen na Mrežarja! Molče korakava drug za drugim.

Pri cerkvi bije ura pet.

Solnce zahaja. Ampak zdaj se bo še dolgo časa videlo, ponoči bo pa menda že luna.

Voda šumi, enolično in stvarno kakor strojna jermena sredi poga. V gozd zavijeva. Gaz postaja vedno slabša.

Noči se. Svsst, svsst, delajo čevlji v snegu. S-ssik, pravi cepin. Uro za uro gre tako po nočnem gozdu. Smreke so gosta palisada ob obeh straneh poti. Ne razločijo se že več dobro. Tu pa tam kakšno deblo, seveda prav od blizu. Črna stena spečega drevja je resna kakor mrliško sukno, s katerim je zastrta mrtvašnica. Sneg, čigar barva je zdaj zelo negotova, sestavljena iz bele, sivkaste, črne, pregrnjen z nekakšno eterično blazino megličastih hlapov in krčevitega migotanja, pokriva v mraku tla kakor kakšen rahel, belkastosiv puh, ki ga vsak veter lahko odnese. Nebo, napeto in nemirno kakor ogromna plahta, ki pokriva čez in čez cirkuško areno, utripa z zvezdami krčevito in neredno kakor žila na nervozni roki. Gori mora biti malo vetra, zato, ker je včasih videti kakor bi kdo dihnil čez zvezde. Zamrača se za hip, pa koj spet svetlo posijejo. — Voda šumi, slišiš?

Vežica je temna kakor hiša, v kateri so pogasnili vse luči. Snežne zaplate, ki straše po pobočjih, so videti kakor rjuhe, ki

čez noč lahko ostanejo zunaj. Jasno je, veter je, — do jutra bodo lahko že suhe.

Zdaj se pa od sile težko gazi. Pa kako se vleče ta hoja po nočnem gozdu! Najboljše je še, da pogoltnes jezo in se molče poganjaš po snegu gor in dol. Od gazi so ostali tu samo posamezni stopi. Bližje ko prihajaš Globeli, slabše je uhojeno. Včasih stopiš previsoko, kar v celi sneg, drugič misliš, da si že dovolj globoko, pa se ti v starem stopu na vsem lepem udre čez kolena. Hudičeva pot!

Zdaj bova pa kmalu v Globeli. Pes že ve, da so ljudje blizu. Poslušaj no, kako se zaganja! — Kaj, ali ne govore tam neki ljudje? — Tiho! . . . — A, kaj, to je vendar voda!

Čez most zavijeva desno in prideva h kočici pri zadnjem vhodu. Treba je otresti sneg s čevljev.

»Dober večer!«

»O, dober večer!« pravijo domači. »A vi ste?« »Bog ga daj!« — Oskrbnica se nekaj vrti okrog ognjišča, Štefan sedi pri mizi, Marička plete.

»Bog daj Marička! Kaj pa ti kaj počneš, a?« reče Janko.

»Jaz, nič. Tole pletem.«

»Kaj pa bo tisto?«

»Kapica za majhno punčko.«

»A za tvojo mogoče?«

»Beži, beži! Hahaha!«

»Ja, pa res! — Kako se kaj imaš?«

»O, hvala, čisto dobro!« — Se že spakuje. Hvala se je gotovo naučila v gospodinjski šoli.

»Vem, da ti ni sile! Lepo na gorkem si, jesti imaš dosti, malo nogavice pleteš ali pa kapice delaš za majhne punčke. Mogoče, da ti je včasih tudi malo dolgčas; fantov ni nič v Globeli, fantov, kaj Marička?«

Jo je že prijel za brado; s palcem jo pa na nos pritiska.

»Beži, če ne te bom s pletilko sunila!«

»Saj me ne boš? — A se ti nič ne smilim?«

»Nič, če si pa tako hudoben! — Hahaha!«

»Ti, kam čevá pa nahrbtnike dati? — Hej, Marička!« — »Kaj?« »Nahrbtnike!«

»Oh, kar tjale jih dajta, na mizo, saj je dosti prostora, — ali pa še rajši tjale v kot, na tla!«

»Eden gre še za nama s smučmi, mislim, da se mu hudo otepljejo.«

»Zanič sneg je,« pravi Štefan. »Ko bi bil prišel pred štirinajsti mi dnevi, — takrat pa ja!«

Sedeva in naročiva čaj. Tudi cigareta se bo prilegla.

»Tak, Marička, daj no kaj povedati! Kako, da si tako tiho?«

»Saj sem zmeraj taka! — Hihih.«

Nikoli mi ni bil posebno všeč ta smeh. Tako hinavski in narejen se ti zdi. Pa mogoče ni, vrag vedi. Ti ljudje imajo že od

rojstva dvojno dno, kakor ameriški sodčki, v katere tihotapci spodaj nalijejo žganja, na zgornje dno pa malinovca. — Kadar s temi Globelčani govoriš, nikdar ne veš, ali ti verjamejo ali ne. Kima ti zlodej, prav ti da, zraven se pa smehlja na poseben, nezaupen način, pa ne tako, da bi si ti lahko predstavljal, kaj si misli. Ne veš prav gotovo, ali pri samem sebi da ali ne: »Ti vse to lepo pripoveduješ, jaz se pa moram delati kakor da bi ti verjel, ker mi daš zaslužiti. Saj boš tukaj jedel, pil in spal. — Vem pa, kako je vse skupaj, kar mi tveziš; nikar me ne imej za neumnega!« — Možno je pa tudi, da se sploh ne dela na skrivnem norca iz tebe, ampak, da ima ta nezaupni, neverni, zadržani smeh kar od narave. Skala nič ne rodi, gozda ne moreš prida sekati, presneto moraš gledati, kako dinar obrneš! Zdaj naj te pa kdo opehari še za tisto, kar imaš. Le nikar preveč ne zaupaj! — Gorska priroda skopari s prstjo; — tudi ta skopuška poteza se pozna ljudem. — Sicer pa pri teh gorjancih prav res ne veš, ali ima kaj za bregom, ali nič. Kaj je vse skrito v jasnem jutranjem nebu? Mogoče, da bo popoldne grmenje s točo, — mogoče tudi, da ostane ves dan jasno. Kdo bi vedel, kaj bo. — Kadar govoriš ž njimi, se ti zdi, kakor da bi hodil v hudi megli po zložni polici; lahko, da te pripelje prav lepo okrog roba, — lahko pa tudi, da se kar nenadoma znajdeš v gladkih žmulah in previsih. Vsi hribovci so si v tem podobni. Nezaupni so do meščanov, veliko dajo nase. Govore počasi, radi zbadajo. Nikamor se jim ne mudi z govorjenjem: tako je, kakor jaz pravim; jaz ti dam tukaj malo od svoje izkušnosti, kar vesel si lahko, da ti še toliko povem. Ampak ne povem vsega, ejj, koliko imam še tega v glavi! Prav toliko, da boš videl, kako smo domačini izvedeni in izkušeni v teh gorah in da se ne damo pretentati od škricev! — Štefan in oskrbnica sta prav taka, pa Marička tudi, samo, da ima ona to mešanico nezaupanja, ponosa in omalovaževanja nekoliko zastrto, malo globlje skrito. A, pa tudi pri njej pogleda včasih na dan!

Še en čaj pijeva z Jankom. Med pogovori hitro mineva čas. Pred vrati nekaj zaštoklja.

Mrežar je. Ta se je pa presneto dolgo ubiral s svojimi smučmi!

»Mejduš, ali sem klel! — Slabo se vozi.« Počasi, pa varno nam to pove.

»Saj sem ti že včeraj trobil, pa danes spet, da pusti smučí doma!« reče Janko. Mrežar je kar tiho. Čaj pije in jé za dva druga. Menda se mu ne zdi vredno odgovarjati. Smučí ima s seboj, vse pridige so odveč, smučí so tu!

Domači že zehajo. Najboljše bo, da gremo še mi lepo spat.

Sezujemo se in damo mokre reči sušit. Bosi moramo čez sneg na skupno ležišče. To se prileže počitek! Nekaj časa se menimo, pa kmalu zaspimo.

Zjutraj je lepo vreme. Grem po čevlje in nogavice, da jima ne bo treba hoditi bosim čez sneg. Ali je užitek teči bos po pljundri, potem pa pet minut stati z golimi nogami na cementu

in butati s pestjo po vratih, naj ti pride kdo odpret! — Aha, že gre nekdo! Ze odpira. V glavi se že vidiva.

»Dobro jutro, Marička, kako si kaj spala?«

»Jaz, čisto dobro.«

»Ali bi bila rada še malo potegnila, kaj? — Pa smo te izgnali iz postelje.«

»O ne! Saj tako vsako jutro že ob sedmih vstanem!«

»A, že, praviš ti! — Potem si pa taka kakor jaz! Meni se ob sedmih tudi zdi še zelo zgodaj.«

»Hahaha!«

»Mleka nam boš skuhalo! Trikrat mleko!«

»Lahko. Samo zakuriti moram še.«

»Kaj pa nogavice in čevlji, — ali je vse suho?«

»Mislim, da bo.«

»Vse lepo suho, ja!«

Z roko poskuša tukaj pa tam.

»Dobro. Potem pa kar sem ž njimi!«

Oblečemo se, pripravimo nahrbtnike, zajtrkujemo.

Pri takih rečeh se človek zmerom dolgo zamudi.

»Ti, Marička, poslušaj, ali naj kar zdaj plačamo ali potlej, ko bomo prišli nazaj?«

»Kadar četé! — Saj lahko tudi potlej!«

»Dobro. — Torej, Marička, zdaj pa zbogom, pa dobro se imej ta čas, pa pridna bodi, pa Boga se boj, ampak ne tako, da bi v cerkev ne šla!«

»Pa vi tudi, hihhi! Srečno pot! Da ne bo kateri gori ostal!«

»Brez skrbi! — Zbogom, no!«

»Zbogom!«

Smo že zunaj. Pes nas oblaja, veter nas obvoha.

Tako nekam čvrste so videti zjutraj snežne gore v solncu. Izdaten zajutrek ti je bil ogrel želodec, krepkega se čutiš, — odtod to.

»Zdaj pa le počasi, čisto počasi,« pravim. »Bom jaz naprej hodil, da vidva ne bosta preveč bezljala.«

Enkrat, dvakrat. Danes enkrat, jutri enkrat. Danes enkrat, — jutri enkrat. Tako, ja, lepo počasi! Na ta način najdalje prideš, pa se tudi najmanj utruiš.

Zazdaj se še vsak izmed nas čuti preveč zase. Ni čuda, to je na vsaki turi tako. Šele kasneje, ko uvidiš, da tvoj tovariš isto reč prenaša kot ti in se dobro vede ter na svoj način pomaga, da bi se tura posrečila, nas nekaj zveže. Prijateljstvo in čut skupnosti nas obdasta kakor kakšno ozračje, skozi katero se vsipa topel, pohleven poletni dežek. Ti imaš pa streho nad glavo, v senu ležiš. Tako prijetna ubranost! Nič nismo drug drugemu na poti. Vsak dobi, kadar jemo, svoj kos. Iz srca si ga drug drugemu privoščimo. Čutimo se kot celota. Skupaj gazimo, skupaj počivamo, skupno nas skrbi ali bo šlo ali ne, skupaj se mučimo, vsak da vse svoje iz sebe. Tako se raduješ samega sebe in tovarišev! — Hvaležni smo drug

drugemu za družčino in vzajemnost, pa to se pozna le na tem, da se veselo pogovarjamo, ali pa kaj zapojemo. Na turi zmerom pride do tega dobrega, neprisiljenega razmerja. Plemenita, otročje dobra in preprosta čustva davnih prednikov še niso čisto zamrla v modernem človeku.

Tudi mi se bomo danes dobro razumeli, že kar vem.

Solnce je pa ta letni čas precej močno. Z drevja se je sneg večinoma obletel, le tu pa tam še leži po prav debelih rogovilah. Oskrbnikovega brata srečamo, moža pri petdesetih. Z rovnico nekaj brklja okrog skal. Mislim, da gleda za hosto. V gozdu je že precej kopno. — Tako je tiho in mirno, ves ogromni prostor je napolnjen s tišino. Prisluškuješ tej tišini kakor kakšni plemeniti melodiji. Glavo imaš malo sklonjeno, nič se ne daš motiti pri hoji; kar hodiš in zraven poslušáš. Nič ne slišiš, kakšen glas dajejo čevlji, ko se udirajo v sneg. Samo na to paziš, kako globoko se udro, samo na to, ker moraš koj nogo spet z muko izvleči iz luknje in nanovo stopiti.

Vse je tako mirno v tem svežem dopoldanskem zraku. Vse tako čisto in prozorno. Zdi se ti, da se gore tako blešče same od sebe, ne od solnca.

Pa to sinje nebo! Tako globoko sinje, da že barva ni več, nič. Kar pil bi ga, z usti se vsesal vanj. V oči ti leze, če dalj časa vanj strmiš.

Drevesa imajo ob naših straneh parado. Kakšne nepregledne množice! Gamzovi sledovi križarijo našo pot. Tukaj že gazimo popolnoma v celem. Hudo me je zdelalo, ker sem bil ves čas gazil naprej, A, jih bom že potlej bolj pritiskil, naj se tudi ona dva preznajita!

Zdaj smo pri Peči! Prav, čas je že. Dobro uro smo rabili iz Globeli. Poleti prideš v dvajsetih minutah. Malo se moramo od-dahniti in odpočiti.

Prav pred drvarsko kočo je k sreči malo kopno. Kot nalašč za nas. Le brž nahrbtnike dol! — Od zadnje stene privleče Mrežar stara, razbita vrata. Kar dobro se bo sedelo na njih.

To je pa res lep dan! Male smrečice so še uklenjene v snegu. Kakor o božiču v dolini! Lepo, lepo. Oh, kako je gorko na solncu, kako se prijetno sedi! Prav nič vetra ni.

Še zmerom je jasno. S Kalških vrhov se trgajo druga za drugo drobne, prozorne meglice. Prileti prva, se razblini v nič, druga, tretja, četrta. Kar kopne. Nič belega, samo plavo. Ne zmanjka pa teh meglic ne. Tako se mi zdi, kakor da bi sedel zadaj za Grebenom star možak s pipo v ustih: veter mu sproti odnaša dim, komaj ga puhne iz ust. Kar gre spred ust, veter ga vzame, — ga že ni.

Kako je prijetno! Tako se grejemo kakor maček na čelešniku. — Glej, glej, travica že poskuša poganjati, komaj je pred kočo sneg skopnel! Kakšna je Žaga! Mogočna, velika, široka in zajetna

kakor stara mati! — Krnjavi vrh nosi na desnem koncu visok snežen namet, — kakor hiša strelovodno konico.

»Tjap!« pravi kaplja s strehe.

»Pl-link!« naredi mehurček in se razpoči. Luža se razburi.

»Hr-rest!« Doza. Močne, rjave roke ima ta Janko! Kako možato jemlje iz nje cigareto. Je že zrel. Pozna se mu, da je oženjen.

»Tjivtjivtjiv, tjuuvit, vit, vit, tjutjutjutju!« Tiček poje med smrekami.

»Peter!« — Mrežar.

Sladkor drži v roki. Janku je bil že dal enega.

»Boš ujel?«

»Kar vrzi!«

Malinov sladkorček! Malo snega okrog, to bo sladoled! — Kar zobje me bole, tako je mrzel.

Kakšna družčina sta tale dva, ki zdaj sedita zraven mene in se grejeta na solncu? —

Janko je velik, na pogled močan. Ne morem pa reči, da bi bil trden. Prej je malo mesnat ko koščen. Nobenih posebnih mišic ali trdih kosti. Po telesu kot po naravi je bolj miren, pasiven, prav nič se ne skuša nikjer uveljaviti, nič ni na njem postavnejšega, nič napadalnega kot pri kakšnem kmečkem pretepaču ali pri mestnem športniku današnjih dni. Ves život je miren, ležeren, mišice so skrite, malo razvite, vse počiva. Neka vdanost, trpnost in zamišljenost ga označuje. Veliko ogrodje dela nate vtis, kot bi ne spadalo k taki naravi in bi bilo le slučajno tako narastlo, pa se zdaj ne more več prav nič razviti. Počiva, sanja, premišljuje. Čaka, kdaj se bo okrog njega, zunaj, kaj izpremenilo in ga prisililo k ravnanju. — Kdaj se bodo pokazale mišice, kdaj se bodo skrčile pesti, kdaj usločilo telo in se postavilo v napad, pripravljeno, da udari? — Rjav je, črne lase ima, malo brk, rjavkaste oči. Če se ozreš v obraz, naletiš večinoma na neko ležernost, malodušnost, toliko, da ne rečeš žalost. Kakor bi hotel reči: Ne bom se mučil, saj tako ne bo nič. Brez dvoma je to resigniranost in zamišljenost podedoval po očetu, ki je rudar. Včasih se mu lice tudi razvedri, oči mu zasijejo, smeje se prav od srca, mogoče se celo šali ves večer. Ampak kolikor ga jaz poznam, to ni njegova prava narava. Vem, da si že marsikdaj srečal človeka, ki dostikrat govori popolnoma proti svoji naravi. Mogoče ni še malo ne tak, kakršnega ga vidiš, ta in ta hip, ko zbija šale in uganja vsega zlodja. Taki ljudje ob nekih trenutkih skočijo čez ojnice, v razbrzdano veselje, v drznost, v vse mogoče neumnosti. Včasih se naredo celo malo prismuknjenege, preprostega. V resnici pa so ti ljudje skoro zmerom malo pobiti, zamišljeni, vse vzamejo preveč resno, preveč si dadó opravka sami s seboj. Slučajno si videl tega ali onega razposajenege, vrazjega, ko si se prvič seznanil z njim. »Ta je pa res užigovec!« praviš. Kako pa se začудиš, ko ga potem dan za dnem vidiš zmerom nekam klavrnega, težkega. — Tale Janko mora biti

tudi eden takih. Nekaj težkega, nelagodnega ima v vsej naravi, v obrazu, nekaj, kar te privede na misel, da utegne morda trpeti na slabi prebavi. Zdi se mi, da je zaradi te kolikor toliko stalne slabe razpoložnosti — prav nič se mu ne ljubi posebnega začenjati, — tudi po značaju prej boječ kot pogumen ali celo predrzen. Pa še nekaj ima, — povprečno, nekoliko težko, sicer solidno glavo kot večina normalnih, kmečko zdravih ljudi, — nekoliko trdega, kasnega, nič posebno okretnega in razteznega duha. Ne moreš si misliti, da bi mu kdaj prišla kakšna posebna, samostojna ideja. S srednje šole ni bil prinesel tiste prožne okretnosti, tiste ribje polzke gibkosti, ki je dedščina vseh v lenobi zorečih duhov. Ni prinesel tiste nagle, samostojne razsodnosti, ki večinoma pravo pogodi. Dostikrat jo seveda tudi polomi, pa to nič ne de. Sam mi je pravil, kako težko se je učil in kako pridno. Soliden je, pa preveč lesenega, počasnega, varnega in togega razmišljanja. — Sam od sebe se ne bo nikdar spustil v kakšno dejanje, ki bi se moralo izvesti na njemu nepoznanem terenu. Ne bo delal nove smeri, ne izvedel nekoliko drznega podviga bodisi v navadnem življenju, bodisi v gorah, — razen, če ga bi kdo povabil ali zanj navdušil. Takemu bi se koj podredil z vso svojo stanovitnostjo, solidarnostjo in dobrim srcem. Nimaš požrtvovalnejših tovarišev na turi kot so ljudje te vrste. Če zaupajo vate, boš celo to dosegel, da bodo sčasoma postali pogumni in dobili vero vase. Nimaš boljših, zanesljivejših in stanovitnejših pripadnikov kot so taki ljudje, kadar služijo kakšni ideji. Z dokazi jih učvrstiš, da so na pravi poti, potem služijo slepo dalje z vsemi močmi, češ, to je zame znan teren, vsaj vem, zakaj delam. Tu pride tudi njihova speča, nerazvita trdnost do izraza. Nikjer ne naletiš na tako nepričakovan, močan in stanoviten odpor kot pri njih, če jim skušaš dokazati, da so na napačni poti. Poskusi žaliti ali omajati njih trdno prepričanje! Moči, ki dremljejo v njihovi pasivnosti, se nenadoma predramijo, vzroje in buknejo z vso silo. Če tak človek v pogovoru začne počasi opažati, da ga hočeš ti o čem prepričati, kar smatra on za napačno, si ga le dobro poglej, kako se bo začel buditi iz duševnega mrtvila! Nekaj okornega, trdega, zaspanega je še koj v začetku na njem, — nehote se ti vsili primera: ta si pa mane duhovne oči. Pripravlja se, da se bo uprl z vso silo. Tako trmasto ti bo stal potem na svojem mestu kakor živa skala. Za vse dokaze slep, —: pa ne, pa ne, pa ne! Pa ni res, pa to se samo tebi tako zdi, — kar jaz trdim, so dognali drugi ljudje, ki so malo bolj prebrisani kot ti! — Pasiven odpor, bramba brez patetičnih izzivalnih gest, trmasta in svojeglava, se pokaže v vsej veličini. Na misel mi pride kamen, ki ga poskušaš omajati in premakniti z mesta. Zgrabiš ga, rad bi ga prevalil; tiščiš ga v neko smer, dvigneš ga malo na enem koncu in nagneš, pa ti spet pade na staro mesto nazaj. Ne boš ga spravil ž njega, če še tolikrat poskusiš.

Snoči smo se na skupnem ležišču, preden smo zaspali, že v temi pogovarjali o ženskah. — Janko je že poročen in strog v

nazorih, ki se tičejo spolnega izživljanja. Strogo resno, kot mislim malokdo dandanes. — Ne vem, kdo mi je že pravil, da so se učili ž njim skupaj za izpit, pa je kdo sprožil kakšno kosmato šalo, on pa ni drugega rekel kot: »Neslanost!« — Jajá, tak je! — Na Janka jaz kar se tega tiče silno veliko dam, po pravici povedano, da ga spoštujem; tudi tu je potrebna velika moč. — Resno, možato je pravil snoči, poln grenkih, trpkih spominov. — Marsikje so mu premagovanja, boji in zmerom nove, hujše in težje odpovedi škodovali. Včasih je mislil, da bo znorel. Živčno je takrat oslabel, v razvoju duha zaostal. Je neka krotka, usmiljenja vredna tragika, neka nebogljena tragika, ki si ne more zdaj čisto nič pomagati, neka dobra, napol pohlevna, napol trpko bridka resignacija v njegovem glasu, ko nama to pravi ponoči v temi. — Zdaj malo vem, zakaj večinoma tako apatično gleda. Mislim, da ne bo nikdar več videl sveta v pisanejših, veselejših barvah. Dolžnost in odpoved sta mu ga zamračili, — pa tudi trpki spomini na prestane boje, iz katerih si je bil prinesel, kljub temu, da je zmagal, toliko psihične in fizične škode. — Ne bo kmalu spet od srca razigrano vesel. Prezgodaj se je bil streznil in zresnil. To dvojje vendar pride samo od sebe v zrelejših letih! — Pa se mi le zdi, da se bo z leti vražje ujeklenil; postal bo možat in zrel kmalu, — pravi težak življenja, resen in dostojanstven v svoji samoobsebiurnosti in neomajnem ravnotežju. Mislim, da bo izboren družinski oče in zvest soprog svoje žene, trden in dober, da si ga boljšega ne bodo mogli želeti ne ona ne otroci. Pasivnost in hladnokrvnost, ki mu zdaj še mračita obraz kot ostanka težkih mladostnih let in grenkih bojov, polnih udarcev in izgub kljub zmagam, se bosta kasneje gotovo zaobrnila v preprosta, močna življenjska čuta dolžnosti in nujnosti, spremljana s trdnimi, možatimi pogledi na svet. Postal bo nekoliko omejena, vase pomaknjena in zaprta narava, krepak, samostojen značaj. Morda boš še prisiljen pred možem take gotovosti in trdnosti v občudovanju sneti klobuk z glave.

Mrežar je lažji. Lej ga, kako se zadovoljno reži, ko gleda sem! — Bolj majhen, tršat dečko. V mestu sem zapazil, da dela v navadnih čevljih zelo kratke korake. Počasnih besedi in tudi nekoliko počasnega premišljevanja, čisto drugačen kot Janko. Njegovo počasno premišljevanje je naivno, preprosto. Otroško nedolžno, njemu samemu še na misel ne pride nikoli, da bi on kaj neokretno in počasi mislil. Tako lepo v dobri veri živi. Kar se intelligence tiče, je Janko veliko višji; urejen je bolj, resen, po sebi grebe, ve zase prav dobro, da imajo njegove misli zvezane noge. — Mrežar vzame vse stvari še prav lepo od vrha. Nikamor se ne zaglablja. Le pomalem mu pride kaj na misel. Kar malo otročji se ti zdi, ali pa, da je malo zaostal z glavo. Pa popolnoma drugače kot Janko, — dve popolnoma različni duševnosti sta to, ne pa kakor bi si kdo utegnil misliti, da sta si v tej omejenosti podobna. Še daleč ne!

Janko je inteligenčen, zaglablja se vase, resen, pač pa trde glave, slabega spomina, težko se uči. Mrežar prav narobe, prav narobe, iste lastnosti na obratnih popriščih. Dve popolnoma različni duševnosti. Janko Mrežarja malo preveč resno jemlje. Mrežar pa o Janku gotovo še ne premišljuje ne, vem, da ne. Tisto o gobcu, kar mi je bil Janko včeraj popoldne dejal o njem, je znak, da ga ne razume prav. Zvečer, ko smo se pogovarjali v Globelski koči, sem brž odrinil to Mrežarjevo potezo, pa v popolnoma drugačni luči. To, kar on pripoveduje o tem, kako je kje zletel ali padel ali gazil en meter visok sneg, je vendar tako komično, da mu ne moreš zameriti. Ta težnja, da bi se malo postavil, pa pri njegovem počasnem načinu pripovedovanja in nekoliko kasni glavi! Tako je to smešno in nebogljenost izmišljeno, da se ti Mrežar kar priljubi. Njegova počasi premišljujoča glava tako lepo nerodno splete kakšno laž, z namenom, da bi se nam prikazal kot junak! Moraš se nasmehniti. — Drugače je pa dober kakor otrok. Vse ti bo ponudil, kar ima, pa prav prijazno se ti bo smejal. Niti ene zlobne misli. On sploh ne more biti zahrbtnen, tudi, če bi se še tako trudil. Odkrit je in iskren kakor otrok. Kadar ti pripoveduje, kaj vse je bil vzel na turo in česa ni bil pozabil, te pogleda v obraz, češ, no, kaj boš rekel, ali nisem dobro naredil? — Pa to imam tudi s seboj, pa to tudi, pa to tudi! — Zelo ljub človek, zmerom boš lahko shajal ž njim.

Jajá, taka sta ta dva fanta. Mene se mora pa spoznati iz pisanja. — »Lado, le hitro še pokadi tisti čik! — Čas bo, da se dvignemo,« pravim Mrežarju.

»Imaš prav, Peter!« — Janko. — »Smo se že nasedeli.«

»Kar pojdimo!«

Stare kretnje, vedno iste. Nahrbtnik oprtaš, po cepin sežeš, malo še postojiš, pripravljen za odhod. Tovariš mora še to in ono popraviti, prepeti jermen, zaponka mu nekaj nagaja.

Zbogom, ti kopni prostorček, vrata, na katerih se je tako prijetno sedelo! — O, da bi se lahko še malo grel na solncu! Da mi ne bi bilo treba nositi nahrbtnika! Preozek jermen imam, desno ramo mi je že ožulil.

Spet gazimo, udara se zmerom bolj. Zašli smo v neke zamete, sredi med smrekami si delamo pot. Janku se udara skoro do pasu. To ti je muka! Kar teče od nas, tako se znojimo.

Baše ga, baše sneg, kaj pa misliš? Že nekaj obupava, če bomo mogli priti gor. Pravi, da bomo zvečer spali najbrž v Globeli. Res je, da bi v takih razmerah živ krst ne rinil več naprej.

Janka gledam. Kaj bo ukrenil, to me pa res zanima. — Premalo je odločen. Čaka, kaj bo prišlo, naj kdo drugi kaj pove. Nekaj mencamo in se obotavljamo vsak v svojih stopih. Ko preide nekaj časa, se nedoločno razmerje razčisti. Brez kakšne posebne debate in sklepov. Kar samo od sebe se nekako naredi. Mrežar zamenja Janka in gazi naprej, jaz grem drugi, Janko za menoj, da se malo odpočije. Mrežarju se še bolj udara. Malo mu kar privo-

ščim, da se muči. Naj se le malo muči, dozdej je bil tako ves čas zadnji! Bo vsaj pokazal, kaj zna! Bomo videli, če je kdaj vreden, ali ima Janko prav ali ne? Najbrž se bo prav kmalu utrudil, potem bova pa z Jankom naredila nanj nagovor.

Ze gre, že gazi! To se mu udara! Ali ga meče po stopih sem pa tja! Tako se nagiba zdaj na eno, zdaj na drugo stran, kakor bi jahal konja. Ne godrnja pa nič, tudi črhne ne, vse kar molče prenese. Prav, prav, to mi je pa res všeč! — O, saj je dober dečko tale Mrežar, ni tako zanič, ne! — Lej ga no sedaj! Dobro gazi, kar čisto dobro. Vztrajen mora biti. Dolgo časa vzdrži. — Tamle nas bo spet vilo, tam so spet videti neki zameti! Sicer pa Mrežar gazi, njegova dolžnost je, da nas izmaže. »Levo, levo se rajši drži,« mu zavpijem. Krucinezar, kako se mu je udrlo! »Tristo,« vpije, »tulé se pa udara kot sto vragov!« Bedasta, pa jedrnata in učinkovita gorska kletvica. — Je že spet malo boljši sneg. Zdaj se udara k sreči samo do kolen, malo boljše je že, no! Kratek oddih na kopni skali, ki štrli iz snega.

Gaziš, gaziš, gaziš. — Mučiš se, vse kretnje so mehanične. Da bi bilo čim krajše, da bi bilo čimprej konec! — Kaj pa, če bi obrnili? — Aja, tisto pa ne! — Da bi vsaj prišel prav nizek sneg, samo do gležnjev, pa da bi bilo še dosti kopnega vmes. Kako bi bilo imenitno, če bi zdajle nenadoma prišli na tak sneg, ki bi kar lepo povrhu držal! — Zmučiš se, zmučiš, presneto se zmučiš! — Pri vsakem koraku bi se rad odpočil. Pa moraš naprej, če hočeš kam priti. Kar slabe volje si, ker se ne moreš odpočiti, kadar bi se rad. — No, ampak pomalem se že privadiš, najprej otopiš kakor muha, pozneje pa dobiš celo malo veselja nad hojo. Utrujenost izginja. Lažje se gazi. — Sneg se ti pa venomer udara! — Čas, čas, temu se prav mudi! — ... Kaj, štiri ure da že gazimo od Peči do sem? Saj še na pol pota nismo! Nemogoče! Jajá, saj nikamor ne prideš z mesta, ni čudno, ne!

Tule po tej skali malo voda curlja; dobra bo, čeprav je samo gomezica. Mmm, fvvvvt, fvvvvt! — Ah! Dobra je! Še Čuk in Mrežar srebata za mano.

Zdaj pa gazim počez. Samo pogledat grem proti jarku, če je tam kaj manj snega kot v gozdu. Zdajle bi bilo trapasto riniti naprej skoz gozd kvišku. Nimaš slabšega kakor debel sneg med gostim drevjem, posebno še, če je huda strmina. Morebiti bo šlo po jarku, poskusimo. — A, ne bo šlo, saj je prav tako zasneženo kakor v gozdu. Ja, po jarku bi šlo pa naglo, če se ne bi preveč udiralo! V gozdu se bo od sile vleкло, le zapomnite si me! Od markacije do markacije, — cela večnost! — No, še malo grem bliže k jarku, saj ne bom šel noter, ne! — Onadva iščeta na svojo pest, na levi gori, kar za markacijo jo ubirata. »Peter!« slišim. Zdaj bom šel pa nalašč v jarek. Tako najbrž ne bom nikomur prišel, noter grem pa le! Morebiti bom pa prišel noter! Kar za tole vejo se primi, gospod Peter! Vidiš, tako, ja! Dobro. — Do pasu v snegu! Kar cela gromada se odtrga z roba. Spod nog se zdrične

snež, majhen plaz se popelje mimo mene in pod meno. Sem že na zadnjici! Ehaa, tako pa ne, bom pa že malo zavrl! Tako pa ne gremo, gospod sneg! Peter, no zdaj si pa lep snežen mož! — Še tukajle gori malo gazimo, pa čez, zdaj se pa na vejo usedi! Tako! — Kar dobro se mi zdi, da sem tako daleč prišel na svojo pest, ne da bi me kdo od onih dveh videl. — Ali se prileže malo počitka! »Kar sem, fanta, kar sem!« zavpijem. A, saj se že komotata po vejah v jarek! Ti poglej, kako se je Lado zasadil v sneg! Je že zunaj, je že dober! Ali prska in otepa! Prav, prav! Šik, šik! — Sem pridi, bomo malo jedli in počivali!

Jemo in kadimo. Janko ni videti nič prave volje. Tako nekam pobit in top je. — Preveč se udara! — Ne govori še sicer, da bi šli nazaj, videti pa mu je, da to misli. Mrežar pravi: »Ja, najboljšče bi še bilo, če se mi lepo obrnemo; kam češ riniti v takem? — A ne?« Zdaj moram pa samemu sebi vlititi malo poguma in potlej še tadva podžgati. Nič prav odločen nisem, da bi šli naprej; nobenega pravega sklepa nimam. Bomo videli kaj bo; kar pojdimo naprej malo za parado po jarku navzgor, bomo že kasneje zvedeli, če bo šlo še kam više. Ta sprehod po jarku je samo bolj paradnega značaja v mojih mislih. Kar gotovo je, da bomo po nekaj korakih obrnili navzdol. Rečem pa: »A, nazaj pa ne bomo hodili! Do noči prav nič ne diši, da bi se mučil naprej gor. Kar malo obupavam, da bi danes prišli na vrh, lepo v kočo. Mokra obleka, mokro v čevljih, veter; solnce že leze za Kalške vrhé; oblači se nekaj na jugu, precej je že oblačno; pot se suši, nič čudno, da me kar malo mrz stresa. Za šalo pa le še poskusim, kako daleč bomo prišli, da se ne bo zdelo, kot da nočem odnehati kar tako.« Pojdita no malo gor po sredi jarka, dajta malo poskusiti, če se kaj hudo udara, če ne, gremo précej nazaj!« pravim Mrežarju in Čuku. — No, hudirja, a ste videli, saj se še ne udara ne toliko kot sem mislil! — Malo pod kolena! — Prav, pa pojdimo! — Še tisto dvignimo »Pa po gorah je ivje!« Kar dobro gre. Vesta kaj, še: »Pozimi pa rožice ne cveto!« Précej smo boljše volje. — Malo me draži, ker sem nož vsejal. Tulé na veji sem sedel, Janko me je prosil za nož, dal sem mu ga, da je odrezal slanine. Ko sem ga spet hotel vtakniti v žep, sem ga vtaknil mimo. Padel je v sneg in nismo ga nikakor več mogli najti. Jezi me! — Saj mi ni nazadnje toliko za nož, saj sem dal komaj osem dinarjev zanj, — škoda ga je pa le! — Pa navadil sem se ga bil, kar težko sem ga pustil.

Glej, glej, saj se še kar nekam hodi! Saj se res ne udara preveč hudo! Prvi rob je za nami, drugi, tretji. Bo, bo! Poglej no, kako lepo robimo sneg, — kakor kakšna šivilja s šivalnim strojem! Z vsakim korakom raste vera v uspeh. Sklep pride sam od sebe, samo od sebe se odloči, da pridemo danes na sedlo. Potem si pa domišljamo, da smo se mi odločili! Vem, da zdaj že nihče od nas treh nima druge volje kot priti na vrh. Vsi smo prepričani, da bomo zdelali! Daleč je sicer še, ampak korak za korakom si više. Vsi trije postanemo veselejši. Korak za korakom! Vsega naenkrat

pa ne moreš narediti! Če nimaš potrpežljivosti, kar rajši doma ostani! — Strmo je precej. No, le lepo naprej. Četrti rob je že za nami, hvala Bogu! Sk, sk, sk, sk — dela cepin. Oglarski Janez pravi o cepinu, da se tam, kjer je tiho, še kar obnaša, tam kjer pa poje, je pa zanič. V tihem meni v snegu, tam kjer poje, so pa skale. — Kar hitro gre kvišku. Mejduh, to smo hitro pridobili na višini! Sst, sst — zasajaš čevlje v pršeci sneg. Na cepin se pa naslanjaš z roko in celim životom in stopiš više v predse. Korak za korakom. Jarek se zavije, spet dve novi vzpetini. Pa se precej vleče ta jarek, — sem mislil, da je krajši. Kaj še ne bo konca? —

Vendar, vendar! Pozno je že, smo že v senci. Ah, kaj gore! Kdo pravi, da so stene grozeče? Tisti, ki je rad na gorkem, na varnem in se ustraši truda. Tisti, ki pravi, hvala Bogu, da imamo policaje, — ti skrbe za našo varnost! Grebene gleda in stene, sluti, da je treba napora, če čes priti na vrh, — napor se mu pa upira. Lahko si polomiš kosti, — trud in nevarnost, — še Bog, da mi ni treba tega! — Mogočnost gorskih prostorov in dimenzij, sila, skale in kruti, neusmiljeni šum skrite vode mu dajejo take po glavi, da je revež nazadnje ves omamljen in pobit. V kočo izgine, na topel čaj in kekse. — S pogumom jih poglej enkrat! Pojdi, pojdi, cepin v roke, pa v sneg! Da boš moker zadaj nad zadnjico in spredaj do popka! Kaj boš občudoval mrzle, krvave zarje! Pojdi, pojdi, obuj plezalke, zapraši se v skale! Boš videl, kako boš samega sebe vesel! Vsaj nekaj narediš, pri čemer te ne bo čuvala skrb varnostnega organa. Boš videl, če te bo še hromila mogočnost sten in vršacev! Boš videl, če si boš še tako brez pomoči želel doline in zakurjene sobe, pa človeške družbe! Boš videl, če boš še drgetal pred raskavo tišino gorske noči! Zberi se, kar te je in zavpij na samem, ko ti bo velik veter silil v obraz kakor siten pes v tekočega konja: »Kaj, ali misliš, da res nisem zanič?« Butni se po prsih: »A misliš, da sem res že med staro šaro? — »Jok,« zavpij po macedonsko!

Kaj bo ta mogočnost! — Ta hromi pesnike, pa še vsakega ne. Goetheja še malo ni. Bereš popis, kako je potoval skoz tisto sotesko v Švici. Ali ti je bil to človek! Hribe je prav tako držal v rokah in jih ogledoval kakor človeška srca!

Kaj bo ta mogočnost! To ni nič. Še zмениš se ne za njo. Veš: tu pa tam sem bil, tukaj sem že pozimi lezel. Vse te jeklenosive, zasnežene gore, ki se zdaj odpravljajo spat v mraz in samotno puščobo zimske noči, niso na pogled nič bolj žive kakor kakšne kulise iz lepenke. Kaj se boš menil zanje! Pusti jih pri miru! One morajo skrbeti za druge reči; pogledati morajo po svojih gubah, po rebrih in po grapah, koliko gamzov bo nocoj spalo po njihovih žlebovih, po policah in po jazvah. Ta majhna, topla srca bodo bila ob mrzlih skalah. Skupaj se bodo nocoj tiščale koze, drgetale bodo od mraza, to jih bo zeblo, vem da! Iz nosnic jim bo uhajal topli, vlažni sopuh. Druga drugi bodo slonele z glavami čez hrbet in se grele. Vsaka noč je zanje tako

huda. Človeka bi bilo že zdavnaj konec, če bi imel tako divje, sirovo, težko življenje. Divje koze pa bodo prebile to noč prav tako kot toliko drugih. Sem pa tja bo katera nemara odmulila šop trave ali mahu, če bo toliko kopno, da bo mogla do njih; če ne, pa malo z rogovi in z nogami pobrska. — Ali je nerodna ta stara mati, gora! Nič jim ne zna, nič jim ne more pomagati. Kar gleda gor pod zvezde vso noč, zjutraj pa čaka solnca. Kako je sama! Vsak rob, vsak kotiček, vsak jarek bi ti rad kaj povedal, tako je zapuščen. Kamor pogledaš ponoči, povsod se ti zdi, da bi ti skala rada nekaj zaupala. A ti tudi, a ti tudi, sprašuješ s pogledom. Tako ti je vse znano. Skala se čuti zapuščeno in samo. Ti že veš, kaj mislim, ti, ki si že kdaj z goro vred bedel vse nočne ure sredi sten in čakal dneva! — Pusti zdaj pri miru gore, glej, kako se boš priril do koče! —

Še zmerom gazim naprej. Ti bi se rad naredil malo za mučenika, Peter! Kako tiho si, pa nobene ne črhneš, ne bele, ne črne. Še bom gazil, še do tjale gor, tam bo pa dosti daleč! Potem naj pa še tadva malo gazita. Tako, zadnjega konca mi na noben način ne bo treba naprej gaziti! — Ali me že v roke zebe, zanohtalo se mi je skozi rokavice! Ja, veš, ko pa kar naprej sneg prijemaš ž njimi, — že tako pride, da ga moraš. — Prav pod rez grem, čisto k skalam. Tu te čaka zlodej! Sneg se je bil osrežil. Spodaj je pa čisto mehak, tako, da se ti vdira čez kobal, skoro do pasu. Z životom in z rokami moram streti škralup pred seboj, s cepinom tolčem. Roke mi kar civkajo od mraza. Prste krčim. Rad bi jih ogrel. Nagnem se malo, izvlečem malo nogo in jo zasadam postrani predse. Korak za korakom tako. Premočen sem do kože, dobro vem, — pa nič ne čutim. Oh, hvala bodi gospodu Bogu, — zdaj smo vendar prišli v malo boljši sneg! — To se vleče! Da bi bil že vsaj enkrat konec! Konec, konec, nič drugega si ne želim. To bo prijetno, ko bomo na vrhu! Vsaj pod streho bomo in na suhem, ne bo nam treba stati v tem mokrem snegu. — Čuk in Mrežar mehanično stopata za menoj, danes enkrat, — jutri enkrat. Roke mi cepené, prsti so čisto trdi, — kakor bi bili leseni. Za nobeno rabo niso. Aha, se že čuti od roba sem, od strani! Pa mračiti se že poskuša.

Z juga sem se je pooblačilo nebo. Tu pa tam rde oblaki od krvave zarje. Predgorje je videti zaspano. Nad sedlom se vesijo megle, hudo je oblačna tudi severna stran. Vrhov se drže zagoni. Mračne noge gorskih velikanov preté v megli. Prav narahlo rosi. Kako je pusto in obupno v tem snegu! Prostrane pobeljene strmine dihajo zoprni nočni hlad. Čeri straše iz beline kakor trop divjih kozá. Kako težka mora biti noč na prostem, v tej tečajni samoti, v odurni zimski divjini! Ta pokrajina je kruta kakor zamolkli lesk sekire, ki se bliža zločinčevi glavi, — bi dejal kakšen pesnik, če bi ga imeli zdaj s seboj. Tako pa mi sami le malo gledamo, vidimo, da bi bila noč na prostem huda, da ni prav nič prijetno stati v snegu, ampak najbolje, če jo čimprej poberemo na vrh sedla.

Kako smo samotni, bi dejal pesnik, če bi bil z nami. — Kakor bi bili prestavljeni daleč na sever, med sneg in led, na pusto obrežje, ob katerem se kodrajo mrzle grive valov. Kako nasilna je ta природа in neusmiljena! Za nič ni poskrbela. Treba bo gledati, da se iz ledu zgradi nočišče za silo. Tako so delali krepki severnjaki v epičnih dobah. Take so bile noči, ko so se odpravljali na jug, plenit in pokončavat v svojih majhnih brodovih. Asketična trdost neizprosne severne pokrajine je tu. Pojdimo iz nje gor na sedlo; — tam se bomo odpočili, tam bomo zakurili in se naspali!

Drobna snežna sipa se nosi po strmih zasreženih ploskvah s šumom, kakor bi se iz vreče vsipalo pšenično zrnje na pod, Le više, le više! Kaj res ne bo še konca? Peklensko žge v prstne konice, kar v usta ž njimi! Malo že odleže. Pa cepin v levo; desno roko vtakni v žep, naj se malo pogreje, reva! — Najmanj sto metrov imamo še do vrha. Malo bi se bilo dobro oddahniti.

Tu smo kakor v kakšni katedrali. Posvečeni prostori, neskončni od neomadeževane beline, — samo veter se sprehaja po njej. Zvoniki mole v meglo. S škrbine plešejo vedno bliže snežni vrtinci, zdaj gosti in čudni kakor kakšni solni stebri, zdaj razpihani in prosorni kakor aparten ples s tenčicami. Kakšna bitja plešejo v teh vrtincih? Prazno je vse. Kar groza te je, ko gledaš ta burni, bližajoči se ples, — nikogar ni nikjer.

Naprej! Temni se, noč je tu. Le brž, še te metre. Kakšen vihar! Na levi moram odbiti s cepinom snežno streho. Trije udarci, — tri stopinje. Pk, vseka desnica s cepinom visoko nadse. Zgrabil je. Potegnem se gor, sneg dobro drži. S trebuhom se vležem na streho, škralup je močan, ne vda se. Toliko, da me ni vrgel vihar vznak. To piha, to tuli! Brž, brž v kočo! — Vendar smo prišli na cilj! Enajst ur pa pol smo rabili od Peči.

Zimska soba, luknja, v kateri poleti nočijo koze. Vrata na stečaj odprta, taka je kakor ledenica. Snega vse polno. Šipe razbite. To bo še dela!

Kar hitro nahrbtnike dol! Preobuli se bomo šele, ko bo vse opravljeno in dobro zakurjeno. Noge cvokotajo v čevljih, cela povodenj je, — sneg in voda. Pa kaj, saj se bomo potlej preobuli. Najprej sneg iz hiše ven. Kar z rokami moramo. Vsem trem se nam še enkrat zanohta. Zobe stisni, pa delaj! Drva je treba ostreti snega, jih prebrati in zmetati v suh kot lepo na kup. Pomesti je treba; še dobro, da je metla pri roki. Viš jo, pa sekira tudi! To je pa dobro! S smetmi ven, na sneg, pred vrata! Kaj, celo sneg je začel iti? — Pa ja ne? Res, res, pa še dobro mede! Ravno pravi čas smo prišli pod streho. — Šipe, te so tudi potrebne popravila, vse zbite! Kakšna sivščina se je bila naredila na oknih: najlepše tropske rastline najdeš tu. Ja, vse luknje bo treba zamašiti s travo, pa kakšne deske čez, da je ne bo veter pulil. Tole okence je pa sploh čisto razbito. Tulé je že ena deska, pa to je premalo. Tok, tok, tok — Janko prištorklja po stopnicah pred kočo. Te peljejo k

vhodu v prave hišne prostore, ki pa so pozimi zaprti. Buf, odpre vrata. Pokrov s stranišča ima v rokah, dober bo, v sili še hudič muhe žre, si misliiva z Mrežarjem. Le brž zapri vrata, kaj stojiš tam, saj vidiš, da nese sneg noter! — Tako, zdaj pa kline v steno! Plezalnih in ledenih klinov najbrž še nihče nikdar ni rabil na ta način. Držali bodo pokrov. Še na ono stran daj enega zabiti, Lado! — Napeljem vrv, na njej se bo sušila mokra obleka in perilo. Tako. Viš no, skoz tole skvožnjo v zidu vihar še zmerom nosi sneg! Daj sem malo trave, da jo bom zamašil! Zvečer bomo s travo zabasali tudi vse reže v vratih, da ne bo mraz uhajal noter.

Janko že kuri v gašperčku. Z leseno kljuko drega in šari po gorečem čretju. Z Mrežarjem se preobuvava in preoblačiva. Eno uro sva morala čakati, da sva do tega prišla. Suho perilo, a, to je tudi dobrot! to je pa res veliko vredno! — Ogenj veselo plapola, iskre prešerno skačejo, dima pa je v sobi tudi za potrebo; kar nos me skeli in oči se mi solze. Potrpeti je treba.

Večerja se kuha, Mrežar pazi nanjo, Janko se preoblači. Janko je dober kuhar, vem, da bo napravil dobro polento. Pa čaja bo skuhal. Sijajno, to se bo prileglo! Od veselja si moraš kar z obema rokama objeti kolena, ko ždiš na pogradu. Pa kadili bomo kakor Turki!

Vihar se nekaj zaganja v vrata. Vse tri cepine bom tako zasadil v vrata, da se bodo s konicami opirali ob tla. Takega viharja ni, ki bi mogel odpreti na ta način zaprta vrata.

Večerjamo, hvalimo kuharja, kadimo, se menimo o športu, o politiki, o plezarijah in zimskih turah. Same navadne reči, prav nič višjega. Tudi smešnic ne zmanjka. Nekatere so kar kosmate, pa vendar ni nič svinjskega na njih; tako so nedolžne kljub mastni vsebini. Srce in glava sta se bila očistila v utrudljivi borbi s snegom.

Potem gremo lepo spat. —

... Zdaj pa ležim na pogradu pa ne morem zaspati. Dvoje, troje ogorkov še tli v gašperčku in seka temo kakor mačje oči. V glavo mi je vroče. Razne čeečkarije na zidu, ki jih komaj še vidim, so tako smešni anahronizmi! Takrat, ko je avtor slikal, so morda spadali v razposajeno veselje tistega večera, med razne zabavne točke, s katerimi si je poskušal krajšati čas. Avtor je odšel, razpoloženje je izginilo, čeečkarije pa so ostale. Zdaj so tako razpotegnjene, resne, skoraj žalostne, — treznejše, hladnejše, pomanjkljivejše: čas je bil to naredil.образи, ki so količkaj podobni človeškim, žive še dalje v tej mrzli zimski luknji. Kadar se ozreš vanje, so živi, pa spet ugasnejo, ko se obrneš preč. Govore o okorni roki planinskega tovariša; koliko vedo povedati različni načini risanja o značaju ljudi, ki so tod že kdaj prebili kakšno noč! —

Obrnem se; moram zaspati. —

V sobi je jutro sivo. Vihar tuli. Pol devetih je že ura. Janko odpre vrata. Prva snežna belina, ki zjutraj zasije v sobo, pobarva vse dopoldanske ure belo, mrliško. Kako blede so naši obrazi!

Treba bo skuhati zajtrk. Cigareta bi se tudi prilegla.

Sneg še zmerom mede. Vihar ne precha niti za hip. Vreme je vihavo, pošteno mrazotno. Gašperček že cvili. Danes ne bomo mogli nikamor.

Po zajtrku čakamo na kosilo. Kako so to dolge ure! Po kosilu na večerjo. Sem pa tja malo zapojemo in zažvižgamo. Janko naredi iz navadnega papirja igralne karte. Kmalu se naveličava igrati. Tako tesnobo je v tej luknji, ko veš, da si obdan z zameti. Prava mrtvašnica.

Kako bo jutri? Ali bo nehal sneg? Ali se bo čez noč ujasnilo? Mrači se spet. Večerjati bo treba. Gašperček spet buha. Kmalu se spravimo spat, kar malo pobiti kakor kakšni jetniki.

Zjutraj odpahnem vrata. Do polovice snega. Vihar še zmerom tuli.

Nov mračen dan nas čaka. Kako je mučno, tesno kakor v grobu. Kdaj bomo vsi skupaj pomrli v tej zanikrni luknji? Obrazi so blede od snežne beline. Bledi so, kar bolni na pogled, oči bolj žalostne in zamišljene od tega mrliškega bleska.

Ta dan je dolg, da bi ga s cepinom po glavi!

Vihar še zmerom tuli, sneg še zmerom mede.

Noči se. Večerja. Prižgana sveča rumeni obraze. Nemirno se plazi voščena svetloba po prostoru. Spat! spat!

Kaj bo jutri? Ali bo kaj z jugovzhodno steno Roga?

Kaj bo jutri? — Da bi se vsaj malo ujasnilo!

Vrata zamedena do dveh tretjin. Štiri decimetre še manjka do rožancev. Vihar še ni prav nič nehal.

Danes je pa že malo obupno. Kar vidim, kako Janka skrbi, kaj bo. Saj mene tudi, pa ne smem tega pokazati.

Ali ni zunaj nekdo spregovoril? — A, ne, to se mi je le tako zdelo. Le kdo naj bi ob takih prilikah prišel gor. Ga ni takega.

Ves dan polegamo po pogradu. Ob treh popoldne je že kar mračno. Le skoz okna se vidi nenaravna belina zametov. Megle, sneg, vihar, — popolnoma smo v tej luknji odrezani od sveta.

Ti prokleti vihar! Ta satanska godba, — preklinjamo jo z divjo besnostjo. To je blazno. Tri dni in tri noči že tuli brez prestanka. kakor bi sto vlakov hkratu drvelo po tračnicah, tako se sliši. Cel trop glasov. Včasih se togotno zaganja: Uviiiiii, viiiii. To je blazno. Znorel bi človek. Pa kakšna groza je v tem rohnenju, demoničnem in strašnem! Tu v tem viharju je glas tistega brezosebnega; nemogoče, da ne bi divjak slišal v teh svobodnih preprih glasu nekega divjega, krutega boga. Tebe pa je groza obupne praznine, groza, da ni nikogar za tem glasom. Nikogar, nikogar. Nič, prav nič. Isti nič kot v plešočih snežnih vrtincih. Ti me že razumeš, kaj mislim, ti, ki si kdaj stal pozimi kje na samem, pa se je pripodil nenadoma do tebe s kašnega robu, besni bakhanal! — Groza te je nič. Čudno se sliši, pa se ti le včasih zdi, od

trenutka do trenutka, da je ta glas samo neka maska, za katero se skriva groze in nasilnosti polna tišina, neki nič, tišina popolnega nič, praznosta, ki izziva dvome, če je na tem glasu sploh kaj resničnega. O, kako dobro razumem, da so čuvaji samotnih morskih svetilnikov znoreli, ker so morali noč in dan poslušati ta blazni, zlobni glas! — Kaj je tako grozno, ali tišina, ki bulji iz vseh kotov naše sobe kot nori odgovor rohnečemu glasu, ali glas sam, ki napolnjuje vse, razen naše sobe, z divjimi žvižgi, krut, brezoseben, elementaren? — Kaj, samo ta bučeči zrak da more človeka priritati v blaznost? — Nič več ni potrebno, samo ta bučeči zrak, samo element. Zmeša te, utruji, nič ne veš, za kaj naj bi imel ta glas, za kako važnega, kakšen pomen bi mu dal.

»Počakajmo še, kaj bo jutri! Morda se bo čez noč še zjasnilo,« pravim. »Mogoče, da bomo lahko še celo šli v steno. Seveda bolj težko, ker je padlo toliko novega snega.«

Janka pregovorim koj, njemu je tako ali tako prav. Dobro se mi zdi, da se v takih rečeh zanese čisto name. Mrežar pa, da ne in ne, da bo šel jutri dol, naj bo še tako solnce. Nič ne pomaga, ko mu rečem, da je sam prvi silil, naj ostanemo do nedelje. Noče pa noče; kaj, trmast zna biti ta človek? No, to je pa nova poteza na njem! Trmast je kakor osel; nikar se ne upiraj, če boš kaj dosti stresal sitnost, te bova premlatila, saj sva dva! — Vsi enih misli moramo biti, ne pa, da bi eden sitnaril. Kar naprej goni, da gre tudi sam v dolino, če ne greva ž njim. Jed bo pošla, zmrznili bomo, zamedlo nas bo, pa bomo imeli vruga, pravi.

Zdaj je še Janko slabe volje. Cigarete so nam pošle. Kaj bo, kaj bo? Srdita se, da se kar kadi. Jaz tudi nisem tiho. Še skregali se bomo! Mračno se ogledujemo. Resno bo, resno. Kako se bomo izmazali? O tem, da bomo jutri še mogoče šli v steno, sem jima bil prej govoril kar tako, da bi naš položaj še ne bil videti tako hud. Vrata do dveh tretjin zamedena. Ali bomo sploh mogli v dolino, ko je toliko snega?

Nič več ne moreta sedeti na pogradu. Vsak hip skačeta pokoncu in hodita sem in tja. Ta presneti čas! Na čas se moraš navaditi. Prav nič se ne smeš jeziti. Brezbrižno sedi, opletaj z nogama, žvižgaj in ne jezi se! Prisili se k miru! — Vsa iz sebe sta; po stari navadi jima pridigam o počasnem, zadržanem nihaju časa, ki se morata ž njim sprijazniti in se mu prilagoditi, o življenju, ki ga označuje len zamah, o življenju brez posebnih dogodkov, mirnem, brezbrižnem, kjer se čas zatakne na samih malenkostnih spremembah in ne more nikamor naprej. Mislita naj si, da sta budista in se skušata po vseh zaporednih stopnjah pogrezniti v nirvano. — Hoho! Ali jih gadi! Huda sta name. — Zresnim se.

Noč je spet dolga. Vihar se še zmerom žene čez sedlo, vetrovi in sape imajo svojo poročno noč, polno krikov, šumnega bučanja, zavijanja in tepeža. Dimnik na koči žvižga, majhen, smešen, postrani se držeč črn škrat, edina priča divje plavi. Zunaj megla, gosta, prav nikamor se ne vidi. V metežu se zrinem na rob sedla,

vihar mi jemlje sapo. Eno samo, od noči temnosivo, megleno brezno nad menoj, pod menoj, ob meni. Zdi se ti, da že nisi več na tem svetu. Kar groza me postane, brž nazaj v kočo. Trk, trrk, sneg je treba strkati s čevljev. — Ah, najboljšo bo, če gremo lepo spat vsi skupaj!

Ne morem zaspati. Mraz je, drva so nam pošla. Moram poslušati vihar. Nič ne pomaga. Kako se zaganja! — Včasih pa kar na vsem lepem utihne vsa sila kakor tudi vsaka najmanjša sapica; absolutna tišina se vleže na sedlo kakor težak tovor z neba. Kot bi odrezal, utihne vsak, tudi najmanjši glas. Zdi se ti, da je moral neki imaginarni dirigent mahiniti s svojo taktirko. — Nato pa se spet razlije bučeca poplava vetrov; zaganjajo se kakor razkačeni psi, ki zasledujejo v tropi zajca.

Sneg, sneg, sneg. Samota. Vihar. Jutrišnji dan. Koča, pograd, mrzli gašperček, mraz v nogah, nobenih cigaret. Jedi tudi že ni več. Pa še pot navzdol, — ta te skrbi! — A bo šlo, a bo šlo jutri, kaj?

Zaspi, zaspi! Boš že jutri videl. Vsak bo dal vse iz sebe, pa bo. Mora iti, takoj ne smeš obupati. Pa lahko noč, no! — Spi zdaj, spi zdaj!

— — — — —
Nič gorkega ne bo, čaja ne moremo skuhati. Posoda pušča. Mašim s krušnimi drobtinami, nič ni. Malo trdega kruha naj vsak poje za zajutrek, pa gremo! Poglejmo še, če nismo česa pozabili! Ne? Dobro! —

Ponoči je padlo prav malo snega. Navežemo se na vrv; če bi se ravno komu kaj udrla, se bo prej izkopal. Vrv je dobra tudi zato, ker zadnji konec sedla kaj strmo pada v dolino. Aha, tamle notri se skriva v megli Rog! To pot se nas je iznebil. Zasadi cepin, vrv napelji pod lopatico, varuj malo! Kaj lahko se prvi z roba spelje s snegom vred. — Pod strmino se razvežemo. Zdaj pa kar naravnost v jarek! Te dni so morali iti ogromni plazovi. Vse je zglajeno, kar s cepinom se lahko ponekod dričaš. V jarku leže velike snežne kepe. Z ene na drugo skačemo in lovimo ravnotežje. Drevje in grmovje je vse posmukano. Plazovi. — Še dobro, da jih danes ni. »Ssst-vvvv-top-to-op-ffff —.« Kaj pa je to? — Kalška gora, s police na polico, v vznožje, proti jarku. Plaz! Brž iz jarka ven! — Kaj bo? — A, gre skoz levo grapo, — kar ven, kar ven, kar nazaj v jarek spet, pa naprej dol proti Koncu!

Na starem mestu zavijemo spet iz jarka v gozd. Danes se šele udira, danes! — To je muka, to! — Tri ure se že mučimo, pogrezamo, dvigamo; drug drugemu odkopavamo noge. Prav rado ti uide globoko v sneg in se zagozdi med dve veji.

Dež, dež, — dež gre! Spočetka pomalem, pa zmerom bolj. Kako že lije! No, na dveh koncih se močimo, spodaj sneg, zgoraj voda. Lej, lej, še babje pšeno nekaj peliska med dežjem. Alo, zdaj pa še točo sem! Pa še malo pobliskali in pogrmeli bomo! Pa še solnce naj malo zasije! — Ti presneta babilonska zmešnjava! Od

Vogla sem se sliši zamolklo bučanje in hreščanje; drevesa ječé. Mejduh, to ti je plaz, fantiček! Celih pet minut se ne umiri! — Vreme ga pa lomi; zdaj gre slot, sneg med dežjem. Kmalu pa spet neha, — preveč gorko je. Pri Peči se vlije strahovit hlišč, kaplje tolčejo kakor udarci z bičem. — Pa čez pet minut spet neha. Ko gremo mimo drvarske kočé, kjer smo bili pred dnevi tako prijetno sedeli, dež samo še mrli. Kaplje plivkajo, plunkajo s strehe v kap, v luže. Kakšna prijetna glasba! — Ti pa moker kakor miš, pa še znojen, da se kar kadiš! — »Malo zavriskaj, Peter!« — Janko. — »Ujuhuhu!« — »Uuu.« — Odmev. —

Hitro, hitro, brzi korak! — Tek, tek! Tempo, tem-po! Le hitro, le hitro, če ne, ti bom na noge stopil! Mokri cucki! — Vrv je trda in okorna kot bi bila iz žice. — V Globeli napravimo po sobah celo povodenj, ko se preoblačimo. Zdaj se prožijo dovtipi, zdaj! Koliko jih ve vsak premočen planinec povedati! Jest, piti, kaditi, to so želje, ki morajo biti najprej uslišane.

Jutri pa naprej v mesto. Ture je tako in tako konec. Iz Globeli na postajo je sprehod za astmatične gospode. — V mesto, v mesto! Ee, je pa le dobro iti spet malo med ljudi! Zdaj se spominim tudi zelene vode, ki teče pod kamenitim mostom, mogočno in počasi kakor kakšen starinski, Händlov — Largo. Majhni sučki plešejo. Čez in čez vrtinčijo gladino; z vodo gredo naprej. Burki se penijo okrog kakšnega protja ali plavja, ki ga je bogve kateri jarek privlekel v glavni vodotoč. — O ti mogočna, zelena voda! Vsako jutro te pogledam z enakim občudovanjem. Kakšna množina! Nikdar konca, nikdar konca, zmerom še kaj pride! — Zmerom enako premišljeno in težko se vališ v strugi. —

Glej ga, no! Zdaj je začel pa kar pošteno sneg! Kako kocnjá, kar cele rjuhe lete z neba! — Marička ima menda danes god, moram jo malo vščipniti. Mrežar in Janko jesta kot štirje. Le, le! — Jutri zjutraj jo bomo pa še skupaj udarili na postajo, kajneda? Potlej pa lepo z vlakom domov! — Pa bo! — Pof — po mizi!

Drži? — Drži! — Skupaj šli, skupaj prišli! Tlesk, — troje dlani zleti druga v drugo. Tako me je stisnil za roko, da me pošteno boli. Na, tule imaš! Bumf! Čof! — Ehaa! — No, se pa še malo stepimo! — Daj mir, daj mir! — Mir, mir, fantje! — —

K o n e c .

Vinko Vipotnik / Mrtve oči.

Tisto noč sem se razstal s teboj. Po volneni gladini tvojih las mi je drsela od neznanice, hladne teže, šibka roka. Pod njimi so se ujele tvoje oči, kakor sinje kaplje izpod sivo prekritega neba. Kako je težak ta spomin! Komaj je moj vroči dih poljubil tvojo blede roko (na njej je kot nočna lučka trepetal prstan), si šla od mene, kakor vonj blagoslovljene rože med sence, ki so padale raz zidove.

Potem je vse minilo. Malo je bilo tistega trpljenja, malo smeha. Tuje zvezde so napolnile od mesečine raztrgano noč. Sanje so šle kakor polnočni veter preko majhnih sel. Ničesar več ni bilo, niti molitve, niti kletve. Vso srečo sem zaprl v drobno, drobno krsto in jo žrtvoval temu mrzlemu mraku, ki je okoli mene, kakor sem kdaj prej položil svojo glavo v tvoje dlani.

Zdaj hodim tipaje, korak za korakom, po potéh, ki jim ne vem smeri, niti ne vidim obraza. Vse je postalo isto: daljave in bližina, dobro in slabo. Vse se je enako daleč odtegnilo od mene, od vsega sem sam ostal enako daleč.

Mimo hodijo ljudje, a jih ne vidim in ne vem, bi li otrešel prah z obleke in počil. Ko ne slutim nikogar več blizu, ko vse utihne (takrat je morebiti večer), se ustavim, slepec, da bi slišal zvonjenje sveta, ki pluje mimo mojih trudnih kosti, godbo življenja, ki zapeljuje in ugonablja.

Morebiti bo še kdaj kdo prišel za menoj. Samotno je ahasverško tavanje, toda nekdanje se bo moralo končati. Jaz sam se ne bom vrnil; saj nekje bo moral biti kak grob, da bom legel vanj, in kaplje iz oblakov, ki bodo kdaj pa kdaj potovali čez žalostno nebo, bodo močile svežo prst nad mojo glavo.

Slavka / Tik pred zadnjim kataraktom.

Kmalu po tistih vročih, poletno-soparnih in tako praznih dnevih, ko sem že napol pozabila na tiste čudno razmetane ure v Julijskih alpah, mi je pisal prijatelj Ivo dolgo pismo. Med drugimi zanimivostmi in nezanimivostmi mi je malenkostno omenil, da so že nabili v gimnazijski veži na črno desko razpored izpitov in imena vseh tistih učencev, ki so bili obsojeni na tri mesece temeljitega studija, in da ga vsak dan bolj trese mrzlica, kadar se spomni na svoj stokrat osovraženi predmet, v katerem mora vsled svojega nezanimanja in šolarske površnosti popravljati red, ki je bil v junijskem roku po mnenju preudarnih profesorjev premajhen in pa prenizek, da bi mogel z njim preskočiti tisti zadnji gimnazijski katarakt, ki je v gimnaziji kar popolnoma odveč in ki nosi zelo

učeno ime — matura — joj, tega imena se boje šolarji že od četrte šole naprej, in sicer raste ta strah in negotovost kar v geometrični postopici, včasih zavestno, največkrat pa podzavestno. —

Na koncu je še omenil, da se začne redni šolski pouk šele čez teden dni po izpitih. Da, saj me je samo ta stavek zanimal in v resnici razveselil. Celih osem dni še imaš, fant, veseli se in pusti vse skrbi in šolske stvari še na podstrešju v kovčegu, čas je še, uživaj lepoto polj in svobodo in veselje. Vse skrbi, ki so mi splezale iz spodnjih prekatov srca čisto na površje, kadar sem se spomnil na šolo in na iskanje novega stanovanja, sem potlačil kakor šop suhega cvetja v pepel in spet živel, kakor žive študentje na počitnicah na kmetih, če nimajo izpitov in podobnih nalezljivih bolezni.

V sedmi šoli sem preveč svobodno živel. In ni bilo nič čudnega, da sem prišel z dobro in razumno gospodinjjo na koncu šolskega leta v navzkriž radi nekih malenkosti, ki so bile bolj smešne kot zanimive. Po mnenju gospodinje, ki je bila še precej starinska, iz dobe cesarja Jožefa II., sem se preveč rad in točno ter pridno odzival povabilom »na kozarec vina«, k »družabnemu večeru«, na »ples« in tako naprej in posledica je bila, da smo se na koncu leta poslovili zelo na kratko in da sem dobil, ko sem se vrnil z Gorjancev s taborenja, doma pismo, v katerem je bila razločno napisana odpoved stanovanja, in pod različnimi, strogo in učeno napisanimi vzroki in povodi se je režal smešno debelo podčrtani podpis dobrodušne gospodinje, s pripombo: lastnoročno in še datum povrhu.

Smejäl sem se in potem, ko je prečitala še mati pismo, sem ga raztrgal, malomarno kot kos časopisnega papirja, na katerem je napisano nekaj vrst prazne vsakdanjosti. Preveč smešno se mi je zdelo, da bi se predal razneženim mislim — nič se nisem zmenil za novo stanovanje, komaj sredi julija smo bili in počitnice so bile dolge še pol večnosti, če ne daljše. Preneumno se mi je zdelo, da bi se opravičeval gospodinjji in jo prosil odpuščanja, kakor otrok prosi mater odpuščanja, če je razbil najlepšo vazo na mizi, pa čeprav je bilo stanovanje dokaj ugodno in povrhu še v sredini mesta, blizu gimnazije. Smejala bi se mi, kako sem smešen in otročje odvisen — in prav zato nisem mogel in hotel ukloniti svoje fantovske časti in svojega dijaškega ponosa, čeprav bi bilo to končno priporočljivo, lepo in dobro. Kam bi pa prišel, če bi se uklanjal in dal suženjsko voditi od malenkostne ženske, ki mi ni dala menda nikoli še pet besed in ljubezni! Dovolj je velika bela Ljubljana in dovolj hiš ima in dovolj dijaških sobic in še več dobrih, človeških src — in zato se nisem bal in se nisem nič tresel pred prazno negotovostjo, ki je čepela v bližnji bodočnosti —.

Edini človek, ki ga je bolelo pismo, je bila moja mati. Še danes ne morem verjeti, kako silna in velika je bila takrat njena ljubezen in skrb za mene, ki sem tako razkošno veselo živel v tistih počitnicah. Morda so me vsi drugi kregali in se jezili nad menoj, ali ona mi nikoli ni rekla najmanjše žaljive besedice. Resnično, saj mati

more biti samo dobra, sladka, ljubezniva, mati more samo ljubiti, dajati in odpuščati!

Bil pa sem v tistih dnevih tako čuden — vedno sem bil skoraj z doma in njo pustil samo, brez veselja in družbe. Kadar sem se vrnil pozno zvečer domov, ali od tovarišev, ali iz vinograda ali od koderkoli že, sem jo našel vselej zamišljeno sedečo na pragu: — vedel sem, da jo boli moja usoda, da jo tišči vsa moja površnost in nezanimanje, da se ji vrste pred očmi kakor dolgi drevoredi vsa moja iskanja in tavanja po mestu, da me gleda, kako se zamišljen vozim na vlaku, hodim po mestu, iščem po časopisih za oglasi, povprašujem tovariše in se truden naslanjam ob cestne svetiljke in ni nikogar, ki bi mi dal lepo besedo, mehak nasmeh in me povabil:

»Pojdi z menoj, prijatelj!

Lepo, solnčno sobo sem ti poiskal!«

Kako in kaj naj mi pomaga, dobra mati v svoji preprostosti ni vedela in znala. Bolelo jo je in vse misli je poiskala, da bi našla odgovor na to največjo uganko. Jaz pa sem jo tolažil, se smejal in nisem nič ugibal, kam se bom obrnil, kje bom najprej vprašal in kje najprej potrkal — vedel sem, da sem bil že skozi vseh sedem gimnazijskih let ljubljenc darežljive Fortune, da mi je vseskozi sijalo solnce toplo in jasno, in nisem mogel verjeti, zakaj bi me prav zdaj v osmi šoli, na koncu dijaških dni, zapustila — saj mi ne more biti tako nezvesta, lepa boginja!

Pa čemu bi se mučil in razpaljeval misli, sklepal in ugibal in moledoval na kolenih za prazne malenkosti, za stvari, ki so prav tako važne kakor nevažne. Slučaj in življenje prideta mimo, kadar se njima zljubi, ali hitro ali počasi, gresta včasih mirno naprej, včasih se pa ustavita za hip in če se njima še zljubi, nam stopita na srce in nas udarita po obrazu z bičem in nam zlomita in pohodita veliko rdečo rožo, ki jo nosimo v drobnih rokah — pa kdo jima sme ugovarjati, se jeziti ali kleti in jokati.

»Tik pred zadnjim kataraktom boš s svojim čolnom, fant, obstal; boš moral izstopiti iz njega in ga prevaliti na drugo stran, seveda če boš tako močan, ampak jaz stoodstotno dvomim o tvoji moči!«

Tako me je navadno strašil tovariš Alfonz, kadar smo se pri taroku že dodobra vživeli v igro in vsakdanji pogovor. Morda je imel fant za nekaj mesecev prav, ali jaz mu tudi za tistih par mesecev nisem verjel — pa se nisem niti za en odstotek zmotil.

Bili pa so tisti dnevi tako kratki in prav zato, ker so bili tako kratki, so bili tako lepi. Kadar sem se vrnil iz vesele družbe in sem sedel doma na vrtu, mi je vselej moledovala v duši misel in me skušala prepričati, da je študiranje in vsako pehanje za znanostjo zgolj neumnost in za onostranost prav nič potrebno, da naj rajši ostanem doma in se ne vrnem v mesto v šolo. Skoraj sem ji dal prav, ali misel na nekaj daljnega, ki se mi je tako od srca smejalo in me

tako mehko vabilo, in pa želje materine in njene skrbi za me, in tisti neodjenljivi, neutrudni, neusmiljeni in neizprosni podzavestni »moraš«, ki je čepel kakor majhen črn hudič na dnu drobne duše in mi venomer grozil — vse to mi je v takih obupnih hipih zrastle pred očmi kakor velikanska gora mrtvaških kosti, in moj slabotni in utrujeni jaz se je moral z vso svojo dobro voljo udati, vzeti slovo od naših polj, host in vinskih gor, in oditi nazaj v šolo — na klasično gimnazijo, v osmo. —

Na predvečer sem govoril z domačimi in potem še z materjo pozno v noč. Tako težko se mi je zdelo slovo, kakor da odhajam za vselej z doma, ali pa kakor da bo nekdo od domačih ta čas, ko bom v Ljubljani, umrl. Ko je odšla mati v hišo in sem ostal sam na vrtu, in sem se predal kakor otrok razneženim čuvstvom — bila je lepa pozno poletna noč. Zdelo se mi je, kakor da je nekdo pokrtil na mene ves vesoljni nebosklon in mi zavil dušo v velike črne zavese, in roke so mi počivale na kolenih trudne, kakor dvoje zlomljenih lokov na razbiti vijolini. Misli pa so se vrstile, čisto počasi, da sem razločno sledil vsaki:

Jutri ob osmih od doma, točno ob enajstih boš na postaji, na vlaku tri ure, in točno ob dveh popoldne boš v Ljubljani. Čakal te ne bo nihče, pomagal nihče, spremljal te ne bo nihče. Potem boš šel sem, da; potem tja, potem spet sem in potem spet tja in potem boš truden in potem bo večer in potem —?

Tu, pri tem vprašanju, so obstale vse misli v hipu, kakor v hipu na povelje postane dolga vrsta vojakov, kadar nekdo nekje zakriči z zapovedujočim glasom:

Četa stoj!

Vse misli so za hip obstale.

Vse misli, ki sem jih nocoj premeril od nog do glave in še vse one misli, ki sem jih nekoč sovražil in jih odganjal od sebe kakor čredo gobavcev, so prišle nocoj v dolgem sprevodu in so se mi mrzlo in po vojaško kratko predstavljale:

»Pozdravljen!

Tvoji stari znanci!«

Jaz pa sem se vsaki globoko priklonil, kakor se spodobi in je lepo pri predstavljanju, in ji prikimal — zakaj vsaka je imela svoj prav, samo jaz sem bil pretrd in sem jih nekoč vse pretrdo obsodil in neusmiljeno pahnil od sebe, svoje lastne misli.

Ali so mi takrat odpustile ali ne, ne vem. Vem samo, da so me tisti večer vse ljubile, na vse grenko in mrzlo pozabile in so vse sočuvstvovale z menoj.

Dobre moje misli — moji stari znanci!

Pozdravljeni!

Dobrodošli! Bog z vami!

In ko sva se zjutraj z materjo poslovila, so bile vse misli z menoj in me potem zvesto spremljale skozi na postajo in še na

vlak. Materi je bilo težko, ko sem odhajal; ni se mogla zdržati, da ne bi jokala. Jaz pa sem stisnil svojo mlado dušo in jo za tisti razstaneček povezal z železnimi vrvmi, da ni jokala, ko me je mati spustila iz objema. Naročala mi je še to in ono, me spraševala, če sem kaj pozabil, če imam s seboj vse listine in kar je še potrebno na pot itd. Jaz pa sem odgovarjal tako kratko in brez poudarka, nekam zlomljeno, da sem se sam sebi čudil. Človeku pri slovesu vedno zmanjka pametnih misli in odločnih besedi, samo kakor stroj odgovarja, brez duše —

Sto misli in sto tihih sanj je šlo z menoj takrat od doma in materine zadnje besede so ležale na dnu srca kakor rdeči cvetovi, in vsa lepa srečanja z dekletom so visela nekeje na koncu misli kakor pozabljene sanje iz poznih jesenskih noči.

Sto misli in sto tihih sanj — jaz pa sem mislil na belo Ljubljano, na velike in razkošne hiše, na rdečelična dekleta, na skope dijaške gospodinje, na kričeče in vabljive oglase v časopisih, na ozke podstrešne, vlažne in temne dijaške sobe, na prijatelje, na sošolce in na vse sem mislil, samo na šolo nisem veliko mislil. Vedel sem, da bom prišel spet skupaj z vsemi dobrimi fanti in da se bom takoj ob prvem srečanju vživel v skupnost, ki je tako lepa in tako domače prisrčna. Mislil sem in hitel skozi hoste in travnike in polja, mimo vinskih hramov in zidanic, po pešpotih, kolovozih in cestah, hitro, da ne bi zamudil vlaka. Srečavali so me prijatelji, dekleta, tujci, in nikdo ni vedel, da se mi mudi na vlak, da grem v osmo šolo, da še nimam stanovanja, samo mehki nasmehi in živahno pozdravljanje in odzdravljanje.

Točno ob dveh popoldne sem izstopil iz vlaka, zbit in pust kakor vsi potniki. Nikdo me ni čakal med stotimi in nikdo se mi ni nasmehnil med čakajočimi. Vsak korak se mi je zdel bolj težak, ko sem oddal vozni listek pri vratih in šel mimo pestre množice, kakor po dolgem hodniku.

»Pozdravljena, Ljubljana!«

Trdno sem stopal po asfaltnih tleh in vsaka misel se je obotavljala, preden se mi je iztrgala nevolja iz naročja mlade duše. Solnce je čepelo nad Rožnikom in dremalo nad popoldansko živahnim mestom kakor velik cvet obešen pod stropom v hiši. Jaz pa sem stopal kar naprej iz ulice v ulico in ponavljal venomer:

»Pozdravljena, Ljubljana!«

»Pozdravljena, Ljubljana!«

Zavil sem na dijaški semenj. Upal sem, da bom našel tam svoje tovariše, enega ali drugega prav gotovo. In se nisem motil. Pomešal sem se med pisano mlado množico, ki je valovala kakor razburkano morje in venomer vpila z močnim in še močnejšim glasom.

Ponujali so mi knjige, stare in nove, in mi jih usiljevali: za prvo in tretjo, peto in sedmo, osmo in še za lemenat in šentja-

kobsko univerzo itd., jaz pa sem se samo smejal in se vsakemu na kratko zahvaljeval, da imam že vse, od prve do zadnje, čeprav še nisem imel nobene.

Dan se je nagnil, dijaški semenj se je počasi razšel spet za en dan in ostal sem spet sam sredi trga, ki je bil nastlan s papirjem in vsem mogočim. Kam naj se obrnem? To je bilo težje vprašanje kakor pa rešiti matematično nalogo-enačbo s tremi neznankami brez obrazcev. Pa vseeno nisem dolgo ugibal. Bo že kaj prišlo. Čemu bi se razburjal in obupaval. Počasi sem meril spet ljubljanske ulice in zašel spet tja, odkoder sem prišel, na postajo. Čemu so pa čakalnice vedno prazne? In za nekaj večerov tudi ne bo sveta konec. Smešno! Če me kdo vpraša, čemu dremljem v čakalnici, bom kratko povedal, da čakam na jutranji vlak. In tako bom imel lep božji mir, vsaj po polnoči.

In misel ni bila neumna.

Enkrat na glavnem kolodvoru, enkrat na dolenjskem kolodvoru, enkrat na gorenjskem kolodvoru, in, če še ne bom nič našel, spet po vrsti na glavnem, na dolenjskem, na gorenjskem kolodvoru. Bila je sicer klop trda ali v takih slučajih mora človek na vse pozabiti. Mora, če pa življenje tako hoče!

Po preteku enega tedna, bili so že zadnji dnevi dijaškega semnja, sem srečal Ludvika, ki se mi je prismejal široko nasproti. Bil je v prijetni družbi in sem se bal, da bi ga motil, ali fant mi je stisnil roko, me predstavil tovarišema in tovarišicama in me povabil. Najprej na sladoled, potem pa na kozarec vina:

«Hej, prijatelj moj! Kdo bi se pusto držal, ko pa je dijaško življenje tako lepo, kot en sam češminov cvet, kot ena sama pesem ljubezni, pomladi in solnce!»

Za hip sem na vsa mrzla srečanja pozabil, vse misli so se skrile globoko na dno drobnega srca in še na mater sem pozabil. Šel sem s tovariši vesel in svež, čeprav truden, in nič več nisem mislil na kolodvorsko čakalnico tretjega razreda s trdimi in umazanimi klopmi. Mimogrede me je Ludvik vprašal, če sem zadovoljen s svojim stanovanjem. Nič ni vedel, da sem že teden dni hodil v kolodvorsko čakalnico spat, da sem že teden dni zastonj iskal po mestu, kamor bi lahko v miru zložil svoje knjige, da mi je dala dobra mati ves denar in je komaj zadostoval za vožnjo in vsak dan zjutraj in zvečer za čašo mleka in kos kruha.

O vsem tem ni nič vedel, ko mi je svetoval, naj odpovem stanovanje in naj pridem k njemu. Sošolca sva in povrh še prostora dovolj. Sicer se bo gospodinja jezila, če ji že tako zgodaj odpovem, pa to je malenkost. Zatrjeval mi je prav prepričevalno, da bom z novim stanovanjem povsem zadovoljen, čeprav je bolj daleč od gimnazije. Zlasti je še poudarjal ugodnost, da v tem predmestnem delu ne stanuje noben profesor in je tu vsak študent bolj svoboden kot v sredini mesta in tudi s kakšnim dekletom lahko gre brez kakih posebnih večjih ali manjših pripomb ali opomb. Saj mi s tem

nič novega ni povedal, saj sem bil tudi v sredini mesta, ob vsaki uri, popolnoma prost. — Samostojen sem bil, nikdo ni zame nič skrbel, torej tudi nikdo ni imel oblasti nad menoj. Kar pa je bilo v šoli in iz šole zapovedanega, sem pa tudi upošteval do pametne meje. Vendar pa so me vsa ta risanja lepote, ugodnosti, svobode, tako ganila, da bi skoro segel v roko in mu povedal, vpričo vseh, svoje nočne zgodbe in svoja čisto posebna romanja po beli Ljubljani. Menda me je bilo sram ali se pa upal nisem in je bilo prav, zakaj morda bi žalil s svojimi malenkostmi, prijetno družbo. Ko smo se razhajali, sem tovarišu obljubil, da jutri uredim vse in da bom že popoldne pri njemu. Napisal mi je še naslov, ulico in hišno številko novega stanovanja — Ižanska cesta št. 7.

Bil sem spet sam, sam sredi visokih in lepih hiš, na trdih asfaltnih tleh, kakor otrok, ki se je zgubil od matere in zablodil daleč nekam po mestu. Vesela družba, vino, dijaški semenj, volitev dijaških lepotic na listkih, ki so jih izrezali iz Homerja in Cicerona, kričanje in ponujanje, hvaljenje in grajanje itd., vse to se mi je mešalo v glavi. Blodil sem okoli po ulicah in se smejal cestnim svetilkam, ki so klavrno tipale po potnem asfaltu v velikih večbarvnih krogih, občudoval zvezde, ki so visele kakor tik nad strehami pripete na veliko in črno nebo.

Prikolovratil sem na postajo, kakor nalašč in sem se komaj zavedel, da sem spet tam, kjer sem bil že toliko noči stalni nočni gost. Debelo so se mi režale nasproti velike električne luči, ki so čepele zaprte v velikih umazanih steklenih posodah, v vseh barvah. Vsaka me je pozdravila, bil sem star znanec. Po ljubljanskih cerkvah je bila ura polnoči, ko sem vstopil v kolodvorsko čakalnico tretjega razreda. Široka lesena klop v desnem kotu je bila kakor vselej prazna — bila je moja postelja. Ah, saj sem včasih v tej čakalnici igral s tovariši tarok, ko smo čakali na vlak proti Zagrebu, danes sem pa sam, tik pred petimi minutami je odbrzel vlak iz postaje. Sedel sem na klop in odložil klobuk in knjigi, ki sem ju imel s seboj, bili sta precej debeli in sta mi služili za blazino. Odprl sem dnevnik in zapisal nekaj besed, nekaj srečanj, ki so prišla danes mimo in so zadela lahno ob mojo dušo. —

Prazno vsakdanje in polnočno zaspano je prišel v čakalnico nočni postajni čuvaj in me mrzlo uradniško pozdravil. Saj se ni zanimal za mojo malenkost, vendar sem ga radi večje varnosti vprašal, kdaj gre prvi vlak na Dolenjsko — dobro sem vedel, da je že pred petimi minutami odšel. Zmajal je mož z glavo in mi povedal, da je pravkar odšel in da pojde drugi šele zjutraj ob šestih. In potem je spet odšel, zaspano zaprl za seboj vrata in utonil na dolgem hodniku.

Jaz pa sem položil svoje trudne ude na klop, dal pod glavo obe knjigi, in še roki, in skušal zadremati, ali polno misli mi je mrgolelo pred očmi in še visoko pod umazanim stropom je brlela svetilka počasi in zaspano, da bi jo najrajši vpihnili z eno samo

mislijo. In vse mimo neumnih misli in blodenj in tipanj po praznem zraku sem zaspal tik potem, ko je oddrdral drugi jutranji vlak iz postaje in nekje tam daleč na polju zategnjeno zavriskal mestu zadnjič v pozdrav.

Književna poročila.

France Vodnik: Borivec z Bogom. Ljubljana 1932. — 38 strani, 21 pesmi.

Velik del naše povojne inteligence je rasel pod vtisom kaotičnosti razmer, raztrganosti nazorov in splošne duhovne nejasnosti. In zdi se mi, kot da bi ta inteligenca nekako okamenela v tej kaotičnosti in neorientiranosti. Najbolj žalostno pa je dejstvo, da naša, katoliška inteligenca ni postala sol povojne družbe, mesto, ki ji vsekakor pripada. Hočem reči, da iz vse navlake različnih nazorov ni zagledala in spoznala pravih, nespremenljivih temeljev Resnice, edine in večne. Ni izpolnila poslanstva, ki ji pripada, marveč se je brezupno zatekla h emocijalizmu, vrgla se je čuvstvom v naročje, mesto, da bi se trudila za pravilnost mišljenja in čuvstvovanja. Da, tudi čuvstvovanje more biti pravilno in nepravilno.

France Vodnik je v pesništvu eden glavnih reprezentantov povojne katoliške inteligence. Takoj v začetku povem, da sem ga prijel v roke kot katoliškega pesnika. Tudi sem prepričan, da mora biti umetnost več, kakor umetnost sama na sebi. In če tega ni, taka umetnost niti popolna ni. Umetnost je namreč več kot umetnost v toliko, v kolikor je obsežena od ideala človekovega notranjega usovršenja in tako od njegove bogodopadljivosti. Ko pa sem pričujočo knjižico prebral, sem jo odložil in se prevaran vprašal: Ali krst v pesništvu ne veže?

V teh pesmih je namreč toliko bolnega hrepenenja, toliko obupa in resignacije, da se le redko zasveti semtertja kaka iskrica vere. Pesnik se muči s svojimi strastmi in dvomi, »nobena luč ne sveti« nikjer, pa ne »prosi ne z besedo ne v srcu, naj gre mimo njega ta kelih«.

— — — — — v samoto
svojega srca se tih umikam, kjer je noč,
dvom in zapuščenost, kesanja ogenj vroč,
o jaz ljubim kaosa in borbe mamečo lepoto.

To je njegova izpoved, jasna in odločna. In to mesto ni edino! Mnogo jih je in visoko se dvigajo nad pesnikov nedoločni mesianizem, ali kako bi imenoval njegovo pričakovanje Nečesa. Venomer sili v ospredje pesnikovo čuvstvovanje, neobvladamo in po pesnikovem prepričanju morda celo neobvladljivo. Zelo čudno

me dojmi pogosto prepletanje erotičnih in religioznih motivov in celo nadvlada prvih. Ta čudna igra je posebno občutna v »Kelihu trpljenja«, pesmi, o kateri bi dejal, da je bogokletna.

Za spoznanje, kako beraška je poezija te knjige in še premnogih drugih, ni treba čisto nič drugega, kot meriti jo z merilom trpljenja današnje dobe. Človek je toliko vreden, kolikor trpljenje notranje premaga. In toliko je vredna tudi poezija.

J. B. Žabkar.

Gledališki kotichek.

Lenček Lado.

THE MOLLUSC.

Spisal: H. H. Davies.

S to komedijo so gostovali angleški igralci iz Londona v našem gledališču dne 18. aprila. Lansko leto so nam (prav ti) nudili res lep in pristen umetniški užitek v svojstvenem predvajanju »Hamleta«, letos pa so se nam predstavili s tem Daviesovim delom in nam sicer niso prinesli kaj posebnega, izrednega, vendar pa smo občudovali njihovo neprisiljeno, naravno igro, s katero so naše občinstvo pridobili.

Gledališče je bilo srednje dobro zasedeno. Očitno pa se je pokazalo, kdo razume angleški in kdo ne: tisti, ki so razumeli, so se smejali, ostali pa, ki nismo, smo pa bolj gledali, razumeli pa bolj malo ali še celo nič.

LEDA.

Spisal: Miroslav Krleža. — Režija: dr. Gavella.

Letošnjo sezono se nam je Krleža zopet predstavil, a ne z bolj-šim delom, ampak s slabšim. Kakor so bili lanjski »Glembajevi« ogromen uspeh, tako je »Leda« neuspeh, uprizoritev, ki je šla mimo nas, ne da bi zapustila sploh kak utis.

Kot »Glembajevi« je tudi »Leda« naturalistično delo. A medtem, ko vsebujejo »Glembajevi« užiten naturalizem, je naturalizem v »Ledi« kot dramatičnem, na odru prikazanem delu, neprebavljiva reč. Pisatelj nam slika nizke in malovredne ljudi, ki se vtapljajo v nemirno brezplodno iskanje »Lede«, lepe deklice, ob kateri bi njihova erotičnost našla svoje uteho. Lede ne najdejo, preje jih zaloti smrt. Pisatelj nam predstavi predvsem enega izrazitega zastopnika teh ljudi, nekega umetnika, in sicer v zadnjem dnevu njegovega življenja, ki si ga sam konča. Konec takih ljudi pride navadno nepričakovano in brez kakega predhodnega dogodka. Tako tudi pri

našem umetniku. Pred našimi očmi se odigrava njegov zadnji dan, dan, kakršnega je morda preživel sedemkrat v tednu od takrat, ko se je začel zavedati svojega življenja. In res je to življenje naslikano tako vsakdanje, da ne bi pričakovali takega konca, če ne bi vedeli, da je drama naturalistična. To je bil pa tudi pisateljev namen, ki ga je dobro rešil s tem, da drami ni dal nobenega občutnega, vidnega, krepko načrtanega dejanja, ampak je naslikal le par ur življenja kakor ga žive ljudje te vrste. To življenje pa je neveselo, nezanimivo, dolgočasno in je tudi takrat tako, če ga človek na odru gleda. In to je pri tem delu njegova slaba stran: Občinstvo ne more slediti z zanimanjem dogajanjem na odru. Zato delo pri uprizoritvi nima uspeha, pač pa je toliko pomembnejše kot knjiga, ki je pisana v skrajnem naturalizmu.

Režiser dr. Gavella je sledil pisateljevemu smotru s tem, da tempa ni poživil in da je razne dolgovoznosti, ki jih je v delu vse polno, pustil in celo podkrepil z mirnim, lahnim razpletanjem diálogov. Scenerija je bila posebno v prvem in tretjem dejanju zelo prikladna. Pri igralcih se je (vsaj pri prvi predstavi) posnela neka negotovost, nedognanost v karakterjih. Seveda ne pri vseh ampak splošno. Medtem, ko sta Danilova in Železnik svoje karakterje izčistila, se mi zde karakterji, ki so jih ustvarili Levar, Skrbinšek in Nablocka nekam motni. Res, da dajo značaji v naturalističnih dramah mnogo truda in težav pri oblikovanju, vendar morajo biti naši igralci tudi temu kos, če jih le dosti izpilijo.

Uprizoritev splošno ni uspela. Delo samo sicer zaostaja za mogočno, eruptivno silo »Glembajevih«, vendar pa ima radi svojih pozitivnih strani velik pomen v hrvaški literaturi.

KRALJ OIDIPUS.

Spisal: Sophokles. Prevel: A. Sovrè.

Režija: C. Debevec.

Sophokles, časovno drugi, umetniško prvi, največji grški dramatik, je spisal veliko število dram, med njimi dve izmed najvažnejših in najboljših »Antigono« in »Kralja Oidipa«. Prvo prevajamo v šoli, druga pa so pred šestimi leti, mislim, igrali v gledališču dijaki naše klasične gimnazije, pred kratkim pa člani Narodnega gledališča. In mislim, da nisem predrzen, če trdim, da so naši dijaki s svojo uprizoritvijo uspeli, gledališče pa ne. Vzrok temu skoro neverjetnemu dejstvu najdemo prav lahko, in sicer v dvojem: V režiji obeh uprizoritev in v razpoloženju duha obeh igralskih družin do antike in njenih stvaritev. Režija pri dijaški uprizoritvi je bila Lipahova. Ta je stremel za tem, da je »Oidipa« podal kolikor le mogoče po Sophokleju in po uprizoritvah v grškem antičnem theatru. Pri tem se je vestno držal opazk, ki jih je prevajalec A. Sovrè, najboljši naš poznavalec Sophokleja in grškega

theatra, pripisal prevodu. Obdržal je pojoči kor neizpremenjen, obdržal ljudstvo in spremstvo, sceno je priredil kolikor mogoče po grškem theatru: frontalna trojna vrata so ostala, itd. Vse to niso malenkosti, ki bi jih lahko po mili volji spreminjali, to so sestavine bistva grškega teatra in grške drame, ki imajo svojo dvatisočletno tradicijo. Režiser Debevec pa je, kot sam pravi, naredil eksperiment: vse to, kar sem zgoraj poudaril pri Lipahovi režiji, vse to in še kaj drugega je zavrzel (iz kateregakoli vzroka že), pa je namesto tega pojoči kor, to izrazito posebnost grške drame, spremenil v nekak deklamatorski zbor, besedilo (nasprotno originalu, kjer si dva zbora odgovarjata) porazdelil med štiri stavce, zborovodjo in zbor, ljudstvo in spremstvo povsem izpustil, sceno prikrojil čisto po svoje iz nekaj sivoprepleskanih kosov kulis, kar naj bi predstavljalo pročelje palače thebanskega kralja — in še druge stvari, ki nikakor ne spadajo v okvir grške drame. Vse te spemembe se mi zde napačne. To pa iz sledečega razloga. Vsebina in ideologija grške drame je pri nas že preživeta. Saj so jo posneli in skušali doseči najboljši pesniki prošle dobe (Schiller, Grillparzer) s svojimi tragedijami. Danes nam ni toliko za ideologijo kot za to, da vidimo in spoznamo, kakšna je bila tista preprosta, a sijajna tehnika takratnik dramatikov, ki so ustvarili podlago za ves nadaljni razvoj drame, in kašna je bila prvotna njena oblika. In ne glede še na druge stvari je že samo po tem jasno, da moramo predvsem stremeti za čim vernejšim posnemanjem prvotne uprizoritve v grškem theatru.

Igralci se z nekaj izjemami v delo niso in niso mogli prav vživeti. Preveč je bilo theatrskega, a premalo preprostega, s klasičnim, antičnim duhom prežetega. Levarjev Oidipus je bil ponekod vse preveč razgiban. Sedaj je bil kraljevski, sedaj zopet navadni, meščanski človek. V dialogih s Kreonom bi moral biti bolj fin, a piker in ne zadirčen do onemoglosti. Kreon, ki ga je igral Skrbinšek, bi napravil vse kaj boljši vtis, če bi bil bolj miren, nestrasten, prenašajoč junaško, brez hrupnega ogorčenja, krivico, ki mu jo je delal Oidipus. Najboljši je bil Lipah kot sluga. Grški tragiki so posebno radi slična, mojstrsko pisana pripovedovanja o tragičnih dogodkih po smrti in podobnem, ki se pri njih nikdar ne dogajajo na odru, polagali v usta služabnikom, ki so vse to sami videli in sedaj v retorično dovršenem slikanju poslušalcem vse to pripovedujejo. Že Grki do za tak govor porabili najboljšega igralca, za katerim pa naš Lipah ni nič ali pa vsaj ne dosti zaostajal. Debečev Teiresias je v pojavi prav dober, v govoru je pa premalo prepričevalen, strašen, premalo pretresljiv. Klepetavega sla iz Korinta je Daneš dal izredno naravno, medtem, ko je Plut kot pastir kazal premalo strahu pred tako osebnostjo kot je kralj. Zborovodja Gregorin je dobro razumel svojo vlogo, samo včasih se je glasovno »pomladil«. Oidipovo mati in ženô Jokaste pa je igrala Marija Vera, ki je bila kot grška boginja. Zbor se v recitaciji ni ujema in se je sploh slabo izkazal.

Uprizoritev je res eksperiment, in sicer ponesrečen. Saj to ne bi bilo nič hudega, če bi predstava doživela samo premiero. Tako bo pa občinstvo gledalo in si ustvarilo napačno predstavo o grški dramati in v takem slučaju eksperiment v vsakem slučaju škoduje.

Kastelic

MARCEL PAGNOL — ALFONZ GSPAN / MARIJ.

(Nekaj starih misli ob novi predstavi.)

Francozi ljubijo govor. Všeč jim je duhovito kramljanje, lov za besedo, živahen, gibek, nepomirljiv, sijajen, razkošen. Na globino ne gledajo toliko. Ne vprašujejo: »Kaj«, temveč: »Kako«. Pri nobenem drugem narodu bi Anatole France ne bil to, kar je pri Francozih: maître de causerie et de la laugage fine.

Če moremo kakemu narodu prištevati kako literarno vrsto kot njegovemu bistvu najbolj prikladno, potem bi prišteli Francozom aforizem. Kajti noben narod ni tako izumetničil svoje duše, kot prav francoski: francoski narod ima esprit.

Narod z espritom ljubi gesto. Kje se pokaže gesta lažje kot v komediji? Pomislite samo na Moliéra in Rostanda. In res — kaj so Francozi ustvarili kako veliko tragedijo? Kvečjemu tragikomedijo. Ta je najlepša vrsta pesništva. V njej ima junak dva obraza, ki ju menjava tako, da je njuno menjavanje kakor življenje: pestro in skrivnostno.

Marcel Pagnol si ustvarja ime. Francozi ga tiskajo in igrajo, drugi narodi jim slede. Ali zelo dvomim v vekovitost njegove slave. Končno dá namreč zgodovina vedno le prav objektivnim resnicam. Tudi v umetnosti se to prečesto dogaja.

Marcel Pagnol je filozof modernega življenja. Tudi kot umetnik ne more zatajiti svojega mišljenja in šole. V dramo vpleta kopico aforizmov, ki te lepo pozitivistično, salonsko ali pa morda celo promenadno pouče o namenu našega življenja, o ženski in morali, o časti in dolžnosti. Ljudje sede v gledališču in verjamejo, da je tako vse prav. »Tako je! Saj sem jaz tudi tako mislil.« Quod erat demonstrandum!

Marseille. Morje. Dekleta. Hrepenenje. V tem kvadratu snovnega in duhovnega (si l'Abstrait n'existait pas, il faudrait l'inventer) se zibljejo Pagnolovi ljudje. Nekateri — César in Puisse — so že hommes civilisés, ali to za močne osebnosti še ni dovolj. K vrlinam »poštenega človeka« (in k ustvarjalni moči umetnika ali znanstvenika) mora priti etično ravnovesje. Potem moremo šele govoriti o osebnosti. Kaj ni ravno dramatik, ki ustvarja dramo — odsev resničnega življenja, najbolj poklican in celo dolžan, da pokaže v svoji umetnosti tako uravnovešeno osebnost, ali pa, če že

tega ne, vsaj teženje ljudi po etični vrednoti, ki je za religijozno prva. Morda naj vprašam dalje: Kdo izmed Pagnelovih ljudi pa veruje?

Časovni problem Pagnelove drame pa je vendarle etičen. Marij se mora namreč odločiti za morje ali za Fanny. Ko s Fanny greši, je toliko bolj dolžan, da se odloči zanjo in jo poroči. Tega ne zahteva samo naše, katoliško gledanje na etične probleme, marveč tudi César to dobro občuti. Fannyna mati tudi, samo ona ima pri tem še druge načrte. Vidite, o Pauissu pa še tega skoraj ne morem reči. In kaj stori Marij, ki je »lep fant« in sanjari o »otokih v zatišju«? Preda se čuvstvu, ne misli na dolžnost in odpluje skrivaj z ladjo od Fanny in od očeta.

Etično-vsebinsko, kar je v umetnosti tudi potrebno, brezpogojno potrebno, v tej »pristaniški komediji« ni pravilno rešeno. Formalno-tehnično, kar je v umetnosti na drugem mestu potrebno, brezpogojno potrebno, pa je slabo izpeljano. Pomislite samo na komponiranje prizorov: kako »umetno« in prav nič naravno sta na odru skoraj vedno samo po dve osebi ali kvečjemu po tri — kakor v antični tragediji. Pri Sophoklu je to nujnost dogajanja, pri Pagnolu pa pomanjkanje elementarne dramske sile.

V »ostalem« pa je komedija prijetna. Posebno še za Ljubljano, ki je, kar se espritja tiče, vsaj tako provincialna kakor Pagnolov Marseille.

Marcel Pagnol si ustvarja ime. Kmalu ga bo kritika prištel med ljudi kakor so Arland, Mauriac, Maurois... V vrsto duhov, kakor so Valéry, Claudel, Alain, Gide pa Pagnol najbrže ne bo nikoli prišel.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Vse naročnike in člane, ki še niso poravnali naročnine, prosimo, da to store čimprej.

Vse reklamacije in prošnje je treba nasloviti na društveni odbor, na državni klasični gimnaziji v Ljubljani.

Cena letnika znaša 30 Din ozir. 35 Din s poštnino.

Čekovni račun pri poštni hranilnici 16046.

V zalogi je še nekaj lanskih letnikov vezanih ter nekaj posameznih številok (vse številke razen prve in druge 20 Din).

Kdor pridobi pet solidnih naročnikov, dobi list zastonj! —
Podrobne informacije dobite pri osrednjem odboru na drž. klasični gimnaziji v Ljubljani.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Izdali smo dvojno številko in ji zvečali obseg za nekaj strani. Ker je to zadnja številka letošnjega letnika, ji dodajamo kazalo.

Kdor namerava svoj letnik vezati, naj ga izroči uredništvu do 6. junija. Cena še ni točno določena, ker je odvisna od števila izvodov, ki jih bomo vezali; ne bo pa presegala 20 Din.

Ob koncu tretjega leta delovanja »Žara« se zahvaljujemo vsem letošnjim sotrudnikom in članom, ki so sodelovali na kakršenkoli način pri našem listu in nam tako pripomogli k letošnjemu uspehu. Zahvaljujemo se g. ravnatelju za naklonjenost, g. prof. Gnjezdí pa za požrtvovalnost. Zahvaljujemo se prav posebno vsem naročnikom, ki so v veliki meri omogočili listu izhajanje.

Priporočamo se vsem dosedanjim sotrudnikom, naročnikom in prijateljem z nado, da nas prihodnje leto ne bodo zapustili. Poskušali bomo po svojih močeh list zboljšati.

Na tem mestu prosimo, da vsi poravnajo zaostalo članarino oz. naročnino, če tega doslej še niso storili.

Na svidenje prihodnje šolsko leto!

